JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
SIEGBERT ALBER
22 päivänä kesäkuuta 1999 *

A Johdanto

1. Nyt käsiteltävässä asiassa Corte d'Appello di Torino esittää yhteisöjen tuomioistuimelle kysymyksiä tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen [1] — niin sanotun Brysselin yleissopimuksen — (jäljempänä yleissopimus) sekä EY:n perustamissopimuksen 30 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 28 artikla), 36 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 30 artikla) ja 86 artiklan (josta on tullut EY 82 artikla) tulkinnasta. Kansallinen tuomioistuin kääntyy yhteisöjen tuomioistuimen puoleen, koska se on epävarma siitä, onko Ranskassa annettu tuomio, joka on sen mielestä tavaroiden vapaan liikkuvuuden ja vapaan kilpailun periaatteiden vastainen, pantava Italiassa täytäntöön yleissopimuksen mukaisesti.

2. Käsiteltävän asian taustalla olevasta oikeudenkäynnistä kansallinen tuomioistuin mainitsee ainoastaan sen, että ranskalainen yhtiö Régie nationale des usines Renault SA (nykyään Renault SA, jäljempänä valittaja) on vaatinut Cour d'appel de Dijonin vuonna 1990 antaman tuomion julistamista täytäntöönpanokelpoiseksi Brysselin yleissopimuksen 31 artiklan mukaisesti eli esittänyt täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen Maxicar SpA:ta ja Orazio Formentoa (jäljempänä valituksen vastapuolet) vastaan. Kyseisessä tuomiossa Orazio Formento velvoitettiin maksamaan 20 000 Ranskan frangin (FRF) suuruinen sakko tuotevääärennyksestä ja valituksen vastapuolet velvoitettiin lisäksi suorittamaan yhdessä erään muun yrityksen kanssa 100 000 FRF:n suuruinen vahingonkorvaus. Muun muassa komission esittämistä tiedoista ilmenee, että valituksen vastapuolet oli tuomittu Ranskassa sen vuoksi, että ne ovat valmistaneet Italiassa ja tuoneet Ranskaan Renault-merkillä varustettuja autojen varaosia ilman pääasian valittajan suostumusta, vaikka tämä oli kyseisten teollisoikeuksien haltija.

3. Corte d'Appello di Torino hylkäsi — komission antamien tietojen mukaan 25.2.1997 — kyseisen Ranskassa kassaatiomenettelyssä pysytetyn tuomion täytäntöönpanoa koskeneen hakemuksen, jolloin Renault — valituksen vastapuolten antamien tietojen mukaan 28.3.1997 — haki tässä samassa tuomioistuimessa muutosta hylkäyspäätökseen. Corte d'Appello di Torino kääntyy tämän oikeudenkäynnin

* Alkuperäinen kieli: saksa.

1 — EYVL 1972, L 299, s. 32, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Iso-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1; yleissopimus muutoksineen s. 77) ja Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1) sekä Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1).

yhteydessä ennakkoratkaisupyynnöllään yhteisöjen tuomioistuimen puoleen.

4. Kansallisen tuomioistuimen antamien tietojen mukaan valituksen vastapuolet vastustavat valittajan vaatimusta sillä perusteella, että kyseistä Ranskassa annettua tuomiota ei voida julistaa täytäntöönpanokelpoiseksi Italiassa, koska se on vastoin taloudellisluonteisia oikeusjärjestyksen perusteita ja ristiriidassa samojen asianosaisten välillä Italiassa annetun vastaavanlaisen tuomion kanssa. Kansallisen tuomioistuimen antamien tietojen mukaan valituksen vastapuolet ovat tältä osin väittäneet, että Cour d'appel de Dijon on ratkaissut asian heidän vahingokseen sillä perusteella, että autonvalmistuksen teollinen muotoilu edellyttää erityisen laajaa suojaa, koska se on ratkaiseva tekijä automallin menestykselle asiakaskunnan keskuudessa ja vaikuttaa samalla yrityksen yrityskuvaan. Lisäksi Cour d'appel de Dijon on todennut, että jokainen autonkorin osa ilmaisee omalta osaltaan suunnittelijan käsitystä autonkorin kokonaisuudesta ja että kokonaisuuteen kohdistuva oikeudellinen suoja koskee myös sen kaikkia olennaisia osia, koska muutoin suoja olisi näennäinen. Tuomion mukaan riippumattomat varaosavalmistajat eivät voi vedota siihen, että tämä toiminta on Italiassa laillista. Valituksen vastapuolten mielestä ranskalaistuomioistuimen toteamukset auton teollisen muotoilun oikeudellisesta merkityksestä ja kokonaisuutta koskevan suojan laajentamisesta koskemaan sen osia eivät ole hyväksyttävissä, vaan ne ovat vastoin Italian taloudellisluonteisia oikeusjärjestyksen perusteita yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Cour d'appel de Dijonin antaman tuomion tunnustaminen merkitsisi valituksen vastapuolten mielestä sitä, että tuomio tulisi täytäntöönpanokelpoiseksi toisessa valtiossa ja moninkertaistaisi näin ollen tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatteen loukkaamisen vaikutuksia.

5. Ranskalaistuomio on niiden mielestä lisäksi ilmeisessä ristiriidassa Milanon tuomioistuimen toukokuussa 1995 antaman tuomion kanssa, jossa asianosaisina olivat Maxicar ja Renault ja joka koski riippumattomien varaosavalmistajien autonkorinosien valmistuksen laillisuutta. Tämä tuomio on lainvoimainen, ja se annettiin Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla samojen asianosaisten välisessä asiassa.

6. Kansallisen tuomioistuimen mielestä yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä ilmeisesti asetetaan teollis- ja tekijänoikeuksien käytölle täsmälliset rajat tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen ja vapaaseen kilpailuun nähden. Sen vuoksi syntyy epävarmuutta näiden periaatteiden, joita on myös pidettävä yleissopimuksessa tarkoitettuina oikeusjärjestyksen perusteina, todellisesta merkityksestä. Koska kansallinen tuomioistuin katsoo myös, että sillä on tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa tehdyn pöytäkirjan (jäljempänä pöytäkirja) nojalla oikeus esittää ennakkoratkaisupyyntö yhteisöjen tuomioistuimelle, se esittää seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko EY:n perustamissopimuksen 30—36 artiklaa tulkittava niin, että ne

estävät sen, että henkilö, joka on teollis- tai tekijänoikeuksien haltija jossakin jäsenvaltiossa, voisi vedota vastaavaan yksinoikeuteen kieltääkseen muita valmistamasta ja myymästä sekä viemästä toiseen jäsenvaltioon osia, jotka yhdessä muodostavat markkinoilla jo olevan automallin korin ja joita on tarkoitus myydä varaosiksi kyseiseen automalliin?

2) Voidaanko EY:n perustamissopimuksen 86 artiklaa soveltaa kullakin autonvalmistajalla valmistamiensa autojen varaosamarkkinoilla olevan määräävän markkina-aseman sellaisen väärinkäytön kieltämiseksi, jolla pyritään teollis- ja tekijänoikeuksien ja niihin liittyvien oikeudellisten suojakeinojen käyttämisen avulla täydellisesti poistamaan kaikki riippumattomien varaosanvalmistajien harjoittama kilpailu?

3) Onko jäsenvaltion tuomioistuimen antamaa tuomiota tämän vuoksi pidettävä Brysselin yleissopimuksen 27 artiklassa tarkoitetulla tavalla oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisena, jos siinä tunnustetaan teollis- tai tekijänoikeus kyseisiin osiin, jotka yhdessä muodostavat automallin korin, ja annetaan suojaa tällaisen väitetyn yksinoikeuden haltijalle kieltämällä muita eli talouden toimijoita, joiden kotipaikka on jossakin toisessa jäsenvaltiossa, valmistamasta tai myymästä tässä jäsenvaltiossa tällaisia osia, jotka yhdessä muodostavat markkinoilla jo olevan automallin korin, taikka harjoittamasta näiden osien kauttakuljetusta, tuontia tai vientiä tässä jäsenvaltiossa ja määräämällä tällaisesta toiminnasta seuraamuksia?"

B Yleissopimuksen ja pöytäkirjan asiaa koskevat määräykset

7. Yleissopimuksen 26 artiklan 1 kohdan mukaan sopimusvaltiossa annettu tuomio tunnustetaan toisessa sopimusvaltiossa vaatimatta minkään erityisen menettelyn noudattamista.

8. Yleissopimuksen 27 artiklassa määrätään tunnustamista koskevista poikkeuksista. Sen mukaan tuomiota ei tunnusteta

"1. jos tunnustaminen on vastoin sen valtion oikeusjärjestyksen perusteita (ordre public), jossa tuomioon vedotaan,

— —

3. jos tuomio on ristiriidassa sellaisen tuomion kanssa, joka on annettu samojen asianosaisten välillä siinä valtiossa, jossa tunnustamista pyydetään,

— — ."

9. Täytäntöönpanosta määrätään 31 artiklassa, jonka mukaan sopimusvaltiossa annettu tuomio, joka siinä valtiossa on täytäntöönpanokelpoinen, on pantava täytäntöön toisessa sopimusvaltiossa, kun tuomio asiaan osallisen hakemuksesta on siellä julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi. Yleissopimuksen 32 artiklan mukaan täytäntöönpanoa koskeva pyyntö on Italiassa osoitettava Corte d'Appellolle.

10. Jos täytäntöönpanoon suostutaan, suoritukseen velvoitettu voi 36 artiklan mukaan hakea siihen muutosta. Muutoksenhaussa toimivaltainen tuomioistuin on 37 artiklan perusteella Italiassa Corte d'Appello. Jos hakemus hylätään, hakija voi 40 artiklan nojalla hakea ratkaisuun muutosta, ja Italiassa muutosta haetaan Corte d'Appellolta.

11. Pöytäkirjan 1 artiklan mukaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta antaa ratkaisu "yleissopimuksen — — sekä tämän pöytäkirjan tulkinnasta". Kaikki tuomioistuimet eivät kuitenkaan voi esittää tulkintaa koskevia ennakkoratkaisupyyntöjä. Pöytäkirjan 2 artiklan 1 kohdassa mainitaan ensin yksittäisten jäsenvaltioiden osalta tuomioistuimet, jotka voivat esittää ennakkoratkaisupyyntöjä. Italiassa tämä tuomioistuin on kassaatiotuomioistuin Corte Suprema di Cassazione. Pöytäkirjan 2 artiklan 2 ja 3 kohdan perusteella ennakkoratkaisupyyntöjä voivat esittää lisäksi

"2. sopimusvaltioiden tuomioistuimet käsitellessään muutoksenhakuasiaa,

3. yleissopimuksen 37 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa kyseisessä artiklassa mainitut tuomioistuimet".

Jo tässä vaiheessa todettakoon, että 40 artiklaa — muutoksenhaku täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen hylkäämistapauksissa — ei mainita nimenomaisesti pöytäkirjan 2 artiklassa.

C Asiassa 53/87, CICRA ja Maxicar, 5.10.1988 annettu yhteisöjen tuomioistuimen tuomio [2]

12. Kyseisessä asiassa yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltävänä oli kysymyksiä, jotka koskivat samaa ongelma-aluetta kuin nyt käsiteltävän asian kysymykset 1 ja 2 ja jotka oli myös muotoiltu samalla tavalla. Kantajina olivat CICRA, useiden ita-

2 — Kok. 1988, s. 6039.

lialaisten yritysten perustama liiketoiminnallinen yksikkö, joka valmistaa ja myy autonkorin osia varaosiksi, ja Maxicar-yhtiö, joka on tämän yhteenliittymän osakas. Näin ollen myös asianosaiset ovat samat tässä ja tuolloisessa oikeudenkäynnissä. Koska kyseinen tuomio ja sen sanamuoto ovat hyvin merkityksellisiä kysymyksiin 1 ja 2 vastaamisen kannalta, sitä on jo tässä vaiheessa käsiteltävä yksityiskohtaisesti.

13. Yhteisöjen tuomioistuin totesi ensin, että "yhteisön oikeuden nykyvaiheessa ja yhteisön tason yhdentymisen ja lainsäädännön yhdenmukaistamisen puuttuessa tätä suojaa koskevien edellytysten ja yksityiskohtaisten sääntöjen asettaminen tapahtuu kansallisten oikeussääntöjen mukaan. Kansallisen lainsäätäjän on määritettävä tuotteet, jotka voivat saada suojaa, vaikka ne kuuluisivatkin kokonaisuuteen, jota jo sellaisenaan suojataan". [3]

14. Yhteisöjen tuomioistuin jatkaa:

"On lisäksi korostettava, että mallioikeuden haltijan oikeus vastustaa sitä, että toiset valmistavat sisämarkkinoilla myytäviksi tai vientiä varten tuotteita, joissa on tämä malli, tai estää tällaisten, ilman sen suostumusta toisissa jäsenvaltioissa valmistettujen tuotteiden maahantuonti, on sen yksinoikeuden pääsisältö. Jos kansallisen lainsäädännön soveltaminen estettäisiin tällaisessa tilanteessa, koko tämän oikeuden olemassaolo kyseenalaistettaisiin.

On vielä muistutettava siitä, että 36 artiklan mukaan tuonnin tai viennin rajoitukset ovat perusteltuja teollisen ja kaupallisen omaisuuden suojelemiseksi, kunhan ne eivät ole keino mielivaltaiseen syrjintään tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen. Tältä osin on riittävää todeta asiakirja-aineiston asiakirjojen perusteella — — että kyseisellä lainsäädännöllä ei pyritä suosimaan kansallisia tuotteita toisista jäsenvaltioista peräisin oleviin tuotteisiin nähden". [4]

15. Yhteisöjen tuomioistuin on huomauttanut perustamissopimuksen 86 artiklan osalta, ettei sitä, että saadaan oikeusjärjestyksessä myönnetty yksinoikeus, jonka sisältö on, että voidaan estää se, että toiset valmistavat ja myyvät suojattuja tuotteita ilman sen suostumusta, voida sellaisenaan pitää lainvastaisena kilpailun poistamisena. [5]

3 — Edellä alaviitteessä 2 mainitun asiassa CICRA ja Maxicar annetun tuomion 10 kohta. On korostettava, että varaosien mallisuojaa koskeva yhteisön oikeus ei ole muuttunut mallien oikeudellisesta suojasta 13 päivänä lokakuuta 1998 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 98/71/EY (EYVL L 289, s. 28), koska direktiivin 14 artiklassa suljetaan tämä ala nimenomaisesti pois yhdenmukaistamisen piiristä.

4 — Edellä alaviitteessä 2 mainitun asiassa CICRA ja Maxicar annetun tuomion 11 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

5 — Edellä alaviitteessä 2 mainitun asiassa CICRA ja Maxicar annetun tuomion 15 kohta.

16. Autonvalmistajan myymien varaosien ja riippumattomien valmistajien myymien varaosien hintojen välisestä erosta yhteisöjen tuomioistuin huomauttaa, että "oikeuskäytännön perusteella — — se, että ensin mainittujen hinnat ovat korkeammat kuin jälkimmäisten, ei välttämättä ole lainvastaista, sillä mallioikeuden haltija voi laillisesti vaatia korvausta kuluista, joita sille on aiheutunut suojatun mallin suunnittelusta". [6]

17. Tästä syystä yhteisöjen tuomioistuin vastasi ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

"1) Sellaisen kansallisen lainsäädännön soveltaminen, jonka mukaan autonvalmistajalla, jolla on mallioikeus valmistamiinsa autoihin tarkoitettuihin varaosiin, on oikeus kieltää muita valmistamasta sisämarkkinoilla myytäviksi tai vientiä varten suojattuja varaosia tai estää ilman sen suostumusta toisissa jäsenvaltioissa valmistettujen suojattujen varaosien tuonti, ei ole ristiriidassa tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevien oikeussääntöjen kanssa.

2) Yksistään se seikka, että yritys saa mallioikeuden autonkorin varaosiin, ei merkitse perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettua määräävän aseman väärinkäyttöä. Tällaisiin oikeuksiin liittyvien yksinoikeuksien käyttö voidaan kieltää perustamissopimuksen 86 artiklan perusteella, jos määräävässä asemassa oleva yritys ryhtyy sen perusteella tiettyihin lainvastaisiin menettelytapoihin, kuten kieltäytyy mielivaltaisesti toimittamasta varaosia riippumattomille taloudellisille toimijoille, asettaa varaosien hinnat kohtuuttoman korkeiksi tai päättää olla enää tuottamatta varaosia tiettyä mallia varten, vaikka liikenteessä on edelleen paljon kyseistä mallia olevia autoja, ja jos nämä menettelytavat voivat vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan."

D Kolmas kysymys

18. Nyt käsiteltävässä asiassa on ennen kaikkea — kuten kansallinen tuomioistuin itsekin on todennut — määritettävä, kattaako yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu oikeusjärjestyksen perusteiden käsite myös yhteisön oikeuden. Jos tähän vastataan kieltävästi, kahteen ensimmäiseen yhteisön oikeuden tulkintaa koskevaan kysymykseen ei tarvitse vastata. Tästä syystä on mielestäni järkevää käsitellä ensin kolmas kysymys, kuten myös suurin osa oikeudenkäyntiin osallistuneista on ainakin suullisessa käsittelyssä tehnyt.

6 — Edellä alaviitteessä 2 mainitun asiassa CICRA ja Maxicar annetun tuomion 17 kohta.

Tutkittavaksi ottaminen

19. Kolmannen ennakkoratkaisukysymyksen yhteydessä on ensin selvitettävä, onko ennakkoratkaisupyynnön esittäneellä tuomioistuimella ylipäänsä oikeus esittää yhteisöjen tuomioistuimelle kysymyksiä yleissopimuksen tulkinnasta.

Asianosaisten ja muiden osapuolten väitteet ja niiden perustelut

20. Pääasian valittajan mielestä tällaista oikeutta ei ole. Se viittaa tässä yhteydessä pöytäkirjan 2 artiklaan. Koska kansallinen tuomioistuin on ratkaissut asian ensimmäisenä oikeusasteena ja käsittelee asiaa yleissopimuksen 40 artiklan eikä 37 artiklan perusteella, sillä ei pöytäkirjan 2 artiklan perusteella ole oikeutta esittää ennakkoratkaisupyyntöä yhteisöjen tuomioistuimelle. Valittaja vetoaa näkemyksensä tueksi yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön.[7] Siinä yhteisöjen tuomioistuin jätti tutkimatta sellaisen kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisupyynnön, jonka käsiteltävänä oli täytäntöönpanoa koskeva hakemus. Tätä sääntöä on valittajan mukaan tulkittava suppeasti, eikä sen soveltamisalaa voida laajentaa samanlaiseksi kuin 37 artiklan, joka on tältä osin poikkeus.

21. Valituksen vastapuolet, Ranskan hallitus ja komissio sitä vastoin katsovat, että ennakkoratkaisukysymys on tutkittava. Valituksen vastapuolten mukaan ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin on nyt käsiteltävässä asiassa pöytäkirjan 2 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettu muutoksenhakuasiaa käsittelevä tuomioistuin. Sen muutoksenhausta antamaan ratkaisuun saadaan 41 artiklan mukaan hakea muutosta vain kassaatiovalituksella. Myös Jenardin selvityksestä[8] ilmenee niiden mielestä, että kansallista tuomioistuinta on pidettävä muutoksenhakutuomioistuimena. Määräyksellä, johon valittaja vetoaa, ei ole tämän asian kannalta merkitystä, koska sen kohteena oli ennakkoratkaisukysymys, jonka oli esittänyt asiaa ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt tuomioistuin.

22. Ranskan hallitus arvioi lisäksi, että ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin ratkaisee asian 40 artiklan mukaisena muutoksenhakutuomioistuimena, mikä ilmenee myös yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä.[9]

23. Komissio huomauttaa aluksi, että yleissopimuksen eri kieliversioissa 40 artiklan mukaista menettelyä kuvataan osittain muutoksenhakumenettelyksi. Koska Jenardin selvityksessäkin lähdetään liikkeelle siitä, myös komissio tekee sen päätelmän, että ennakkoratkaisupyynnön esittäneellä tuomioistuimella on pöytäkirjan 2 artiklan 2 kohdan mukaan oikeus esittää ennakkoratkaisupyyntö yhteisöjen tuomioistuimelle. Se vetoaa lisäksi yleissopimuksen 37 artiklan ja 40 artiklan mukaisten menettelyjen samankaltaisuuksiin, kuten kontradiktorisen menettelyn sääntöjen noudattamiseen. Ei siis ole poissuljettua, että pöytäkirjan 2 artiklan

7 — Asia 56/84, Von Gallera, määräys 28.3.1984 (Kok. 1984, s. 1769).

8 — Jenardin selvitys tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevasta yleissopimuksesta (EYVL 1979, C 59, s. 1).

9 — Asia 178/83, Firma P., tuomio 12.7.1984 (Kok. 1984, s. 3033, 11 kohta).

3 kohta käsittää implisiittisesti myös yleissopimuksen 40 artiklan tapaukset. Tällainen laajennus on hyväksyttävä yleissopimuksen menettelyllisen tasapainon vuoksi ja sen vuoksi, että 40 artiklassa tarkoitetun menettelyn asianosaisia kohdeltaisiin yhdenvertaisesti 37 artiklassa tarkoitetun menettelyn asianosaisiin nähden, vaikka yleissopimuksessa rajoitetaankin mahdollisuuksia esittää ennakkoratkaisupyyntö.

Kannanotto

24. Kun tutkitaan yleissopimuksen ja pöytäkirjan sanamuotoa, voidaan todeta, että 37 artiklan mukainen menettely ja 40 artiklan mukainen menettely on esitetty ja nimetty eri tavalla eri kieliversioissa. Saksankielisessä versiossa käytetään 37 ja 40 artiklassa ilmaisua "Rechtsbehelf" ja edellytetään pöytäkirjan 2 artiklan 2 kohdassa, että tuomioistuin ratkaisee asian "als Rechtsmittelinstanz".

25. Ranskankielisessä versiossa yleissopimuksen 37 artiklan mukaisesta menettelystä ja 40 artiklan mukaisesta menettelystä käytetään nimitystä "recours" ja pöytäkirjan 2 artiklan 2 kohdassa edellytetään, että tuomioistuin ratkaisee asian "statuant en appel".

26. Englanninkielisessä versiossa käytetään sitä vastoin 37 ja 40 artiklassa ilmaisua "appeal" ja edellytetään myös pöytäkirjan 2 artiklan 2 kohdassa, että tuomioistuimet "are sitting in an appellate capacity".

27. Sanamuodosta ei siis ilmene yksiselitteisesti, ratkaiseeko kansallinen tuomioistuin muutoksenhakutuomioistuimena yleissopimuksen 40 artiklan perusteella. Kun otetaan huomioon pöytäkirjan 2 artiklan rakenne, voitaisiin tehdä se päätelmä, ettei näin ole 40 artiklan yhteydessä. Siitä, että 2 kohdassa mainitaan tuomioistuimet, jotka käsittelevät muutoksenhakuasiaa, ja 3 kohdassa viitataan nimenomaisesti 37 artiklaan, voitaisiin päätellä, että 37 artiklassa tarkoitettuja tuomioistuimia ei pidettäisi muutoksenhakutuomioistuimina. Koska — kuten komissio perustellusti esittää — 37 artiklan mukainen menettely ja 40 artiklan mukainen menettely ovat kuitenkin hyvin samankaltaisia — molemmissa tapauksissa riitautetaan ratkaisu, jonka täytäntöönpanoa koskeneen hakemuksen käsitellyt tuomioistuin on tehnyt — ja ne on tutkituissa kieliversioissa muotoiltu samalla tavalla, tämä voisi merkitä sitä, että tuomioistuinta ei voida myöskään 40 artiklan mukaisessa menettelyssä pitää muutoksenhakutuomioistuimena.

28. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella tilanne ei kuitenkaan ole tämä. Asiassa Firma P,[10] johon myös Ranskan hallitus viittaa, tuomioistuin, jolla oli käsiteltävänään yleissopimuksen 40 artiklan perusteella tehty valitus, esitti ennakkoratkaisukysymyksen 40 artiklan tulkinnasta. Yhteisöjen tuomioistuin ei jättänyt kyseistä ennakkoratkaisukysymystä tutkimatta. Yhteisöjen tuomioistuin tulkitsi 40 artiklaa ja vastasi kysymykseen. Tulkinnassaan se totesi seuraavaa: "Siitä huolimatta yleissopimuksessa edellytetään nimenomaisesti, että oikeudenkäynnin on muutoksenhakuvaiheessa oltava kontradiktorinen, ilman että tilanteita eroteltai-

10 — Mainittu edellä alaviitteessä 9.

siin ensimmäisessä oikeusasteessa tehdyn ratkaisun ulottuvuuden perusteella".[11] Tästä voidaan päätellä, että ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin antaa ratkaisun toisena oikeusasteena. Tuomioistuimella, joka ratkaisee asian yleissopimuksen 40 artiklan perusteella, on siis oikeus esittää yhteisöjen tuomioistuimelle yleissopimuksen tulkintaa koskeva kysymys. Asiassa Von Gallera annettu määräys, johon valittaja vetoaa, ei ole ristiriidassa tämän päätelmän kanssa, koska kyseinen asia koski sellaisen tuomioistuimen esittämää ennakkoratkaisupyyntöä, jonka käsiteltävänä oli täytäntöönpanoa koskenut hakemus ja joka siis ratkaisi asian ensimmäisenä oikeusasteena. Kysymys jätettiin tutkimatta.[12]

29. On vielä lisättävä, että — kuten komissio on korostanut — yleissopimuksen 37 artiklan mukaisen menettelyn ja 40 artiklan mukaisen menettelyn erilainen kohtelu ei ole perusteltua. Molemmissa menettelyissä on kysymys siitä, että tuomioistuimen tekemä päätös hyväksyä tai hylätä täytäntöönpanoa koskeva hakemus riitautetaan. Vain asianosainen on eri. Ei ole näin ollen mitään syytä, jonka vuoksi yhteisöjen tuomioistuimelle voitaisiin esittää ennakkoratkaisukysymys vain toisessa näistä menettelyistä. Vaikka yhteisöjen tuomioistuin katsoisi, että ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin ei ole pöytäkirjan 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu muutoksenhakuasiaa käsittelevä tuomioistuin, ennakkoratkaisukysymyksen tutkittavaksiottamisen edellytykset täyttyisivät kuitenkin pöytäkirjan 2 artiklan 3 kohdan perusteella samalla tavoin kuin yleissopimuksen 37 artiklan mukaisessa menettelyssä.

Kolmannen kysymyksen sisältö

Oikeusjärjestyksen perusteiden käsite

Asianosaisten ja muiden osapuolten väitteet ja niiden perustelut

30. Pääasian valittaja esittää, että kolmannella kysymyksellä pyritään selvittämään, voidaanko ulkomaisessa tuomiossa tehtyä tulkintavirhettä pitää kansainvälisen oikeusjärjestyksen perusteiden rikkomisena. Oikeusjärjestyksen perusteiden käsitteen osalta valittaja viittaa aluksi Jenardin selvitykseen. Siitä ilmenee, että oikeusjärjestyksen perusteita koskevaa lauseketta voidaan soveltaa vain harvoin ja poikkeustapauksissa ja että ulkomaisen tuomion täytäntöönpanoa koskeva hakemus voidaan hylätä vain, jos kyseisen tuomion tunnustaminen, eli vaikutukset, joita tällä ratkaisulla voisi olla jäsenvaltiossa, olisivat oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisia.

31. Yhteisöjen tuomioistuinkin on valittajan mukaan todennut, että oikeusjärjestyksen perusteiden käsitettä voidaan soveltaa vain poikkeuksellisesti yhteisön oikeuden yhteydessä.[13]

11 — Edellä alaviitteessä 9 mainitun asiassa Firma P. annetun tuomion 11 kohta.

12 — Edellä alaviitteessä 7 mainitussa asiassa annetun määräyksen 3 ja 5 kohta.

13 — Asia 145/86, Hoffmann, tuomio 4.2.1988 (Kok. 1988, s. 645).

32. Valittaja viittaa asiassa Van den Boogaard annettuun julkisasiamiehen ratkaisuehdotukseen [14] ja huomauttaa, että oikeusjärjestyksen perusteiden käsitettä voidaan soveltaa vain sellaisissa tilanteissa, jotka voisivat vaikuttaa voimakkaasti jäsenvaltion käsitykseen yhteisöstä. Nyt käsiteltävässä tapauksessa on kuitenkin kyse yksinomaan siitä, voiko tulkintavirhe olla vastoin oikeusjärjestyksen perusteita. Tilanne ei valittajan mielestä voi olla tällainen.

33. Tällainen oikeusjärjestyksen perusteiden käsitteen laajentaminen johtaisi valittajan mukaan siihen, että tuomioistuin voisi tutkia tuomion sisältämän asiaratkaisun vielä kerran sillä verukkeella, että ulkomainen tuomioistuin on tehnyt tulkintavirheen. Tämä on kuitenkin nimenomaisesti kielletty yleissopimuksen kahdessa kohdassa eli 29 ja 34 artiklassa, ja kielto ilmenee myös Jenardin selvityksestä.

34. Jos tällainen mahdollisuus kaikesta huolimatta hyväksyttäisiin, unohdettaisiin täysin yleissopimuksen päämäärä taata toisissa jäsenvaltioissa annettujen tuomioiden nopea täytäntöönpano ja otettaisiin lisäksi käyttöön uusi muutoksenhakukeino.

35. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan mallisuojaa säännellään kansallisilla oikeussäännöillä, eikä siitä voida päättää toisen jäsenvaltion tuomioistuimissa. Jos Italian tuomioistuin kieltäytyisi tässä tapauksessa tunnustamasta ranskalaista tuomiota, jossa määrätään seuraamuksia Ranskan alueella tehdyistä rikoksista, sillä loukattaisiin Ranskan itsemääräämisoikeutta.

36. Valituksen vastapuolten mukaan nyt käsiteltävässä asiassa ei olla tutkimassa tuomion sisältämää asiaratkaisua uudelleen, vaan — aivan päinvastoin — pyydetään yhteisöjen tuomioistuinta määrittelemään käsite "taloudellisluonteiset oikeusjärjestyksen perusteet", joka on yksi yleissopimuksessa mahdollisuudelle saada tuomio julistetuksi täytäntöönpanokelpoiseksi asetettu rajoitus. Käsitteellä olisi tältä osin katsottava viitattavan kansainvälisen oikeusjärjestyksen perusteisiin, joihin kuuluu myös yhteisön oikeusjärjestys ja näin ollen tavaroiden vapaan liikkuvuuden ja vapaan kilpailun periaatteet.

37. Yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdan lauseke on suojalauseke, jonka nojalla yleissopimuksen osapuolena olevilla valtioilla on mahdollisuus estää tuomioiden täytäntöönpano, jos kyse on sellaisten perusperiaatteiden soveltamisesta, jotka vaikuttavat oikeusjärjestyksen perusteisiin. Vaikka tätä lauseketta voidaan soveltaa vain poikkeuksellisesti, se ei merkitse sitä, ettei sitä voitaisi soveltaa nyt käsiteltävässä asiassa.

38. Oikeusjärjestyksen perusteiden käsitettä ei voida rajoittaa koskemaan vain moraalisia ja uskonnollisia kysymyksiä. Myös valituksen vastapuolet vetoavat tässä

14 — Julkisasiamies Jacobsin asiassa C-220/95, Van den Boogaard, tuomio 27.2.1997 (Kok. 1997, s. I-1147) 12.12.1996 antama ratkaisuehdotus.

yhteydessä asiassa Van den Boogaard annettuun ratkaisuehdotukseen.[15] Julkisasiamies Jacobs totesi siinä, että myös taloudelliset kysymykset voivat vaarantaa oikeusjärjestyksen perustavanlaatuisia intressejä.

39. Jos ranskalaistuomio ja näin ollen varaosiin sovellettava Ranskan lainsäädäntö tunnustettaisiin, tämä johtaisi vapaan kilpailun uhraamiseen, jotta tuomiot voitaisiin panna täytäntöön koko yhteisön alueella. Nyt käsiteltävässä asiassa ongelmana ei ole vain se, että on olemassa kaksi keskenään ristiriidassa olevaa tuomiota, vaan se, että kaksi oikeuskäytäntöä on johdonmukaisessa ristiriidassa keskenään.

40. Valituksen vastapuolten mukaan on lisäksi kiistatonta, että jäsenvaltion yhteiskuntajärjestys vaarannettaisiin, jos asianosainen voisi vedota kahteen keskenään ristiriitaiseen tuomioon. Ne vetoavat tältä osin asiassa Hoffmann annettuun tuomioon.[16]

41. Jos näin ollen katsottaisiin, ettei ranskalaistuomio ole ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa, koska varaosille annettava suoja on jäsenvaltioiden oma asia, se merkitsisi väistämättä sitä, että täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen ei voitaisi suostua taloudellisluonteisten oikeusjärjestyksen perusteiden vuoksi.

15 — Mainittu edellä alaviitteessä 14.
16 — Mainittu edellä alaviitteessä 13.

42. Tästä syystä valituksen vastapuolet päättelevät, että on mahdollista jättää toisessa yleissopimuksen osapuolena olevassa valtiossa oikeusjärjestyksen perusteisiin liittyvistä syistä tunnustamatta ja täytäntöön panematta sellainen tuomio, joka on yhteensopimaton tavaroiden vapaan liikkuvuuden perustavanlaatuisten periaatteiden kanssa. Tämä pätee niiden mielestä myös sellaiseen tuomioon, joka ilmentää sen valtion vakiintuneen oikeuskäytännön kanssa yhteensopimatonta oikeudellista näkemystä, jossa tuomioon vedotaan.

43. Koska 27 artiklan 1 kohdassa viitataan "sen valtion oikeusjärjestyksen perusteisiin, jossa tuomioon vedotaan", Ranskan hallitus esittää aluksi kysymyksen siitä, onko yhteisöjen tuomioistuin edes toimivaltainen antamaan ratkaisun kyseisen käsitteen sisällöstä vai kuuluuko se kansallisen tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan. Se lisää, että vaikka oikeusjärjestyksen perusteiden käsite ei ole yhteisön käsite, valvottaessa sitä, onko toimenpide yhteensopiva yleissopimuksessa tarkoitetun oikeusjärjestyksen perusteiden käsitteen kanssa, ei kyse ole siitä, että vain todettaisiin ristiriita siinä valtiossa, jossa tuomio on annettu, sovelletun oikeuden ja siinä valtiossa, jossa tunnustamista pyydetään, sovellettavan oikeuden välillä. Jos meneteltäisiin toisin, hyvin harvat tuomiot pantaisiin täytäntöön ja yleissopimuksen tavoitteita olisi mahdoton saavuttaa. Yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdassa viitataan kyseisen valtion kansainvälisen oikeusjärjestyksen perusteisiin. Ulkomaisten tuomioiden tunnustamisen kannalta tällä käsitteellä on hyvin vähän vaikutusta, koska ainoa ratkaiseva kysymys on se, onko tuomion *tunnustaminen* oikeusjärjestyksen perusteiden vastaista. Tuomion sisältämää asiaratkaisua ei missään tapauksessa voida enää tutkia uudelleen.

44. Myös yleissopimuksen päämäärä eli tuomioiden täytäntöönpanon mahdollista-

minen koko yhteisön alueella merkitsee Ranskan hallituksen mukaan sitä, että 27 artiklan 1 kohtaa on tulkittava suppeasti. Jenardin selvityksen mukaan tätä käsitettä on tulkittava samalla tavalla kuin myöhempiin yleissopimuksiin sisältyvää käsitettä. Ranskan hallitus viittaa tässä yhteydessä 1.2.1971 allekirjoitettuun Haagin yleissopimukseen, jossa määrätään muun muassa, että tuomiota ei tunnusteta, jos se on ilmeisessä ristiriidassa oikeusjärjestyksen perusteiden kanssa. Myös adjektiivin "ilmeinen" käyttäminen osoittaa, että oikeusjärjestyksen perusteet voivat vain hyvin poikkeuksellisesti olla täytäntöönpanosta kieltäytymisen syynä.

45. Ranskan hallitus huomauttaa vielä oikeusjärjestyksen perusteiden käsitteestä, että tuomioiden täytäntöönpanokelpoisuutta koko yhteisön alueella voidaan rajoittaa vain eettisten, uskonnollisten tai moraalisten syiden vuoksi. Tämä koskee esimerkiksi ihmisten fyysisen koskemattomuuden suojaa, mutta sitä ei missään tapauksessa voida soveltaa yhteisön talousoikeuden käsitteisiin.

46. Alankomaiden hallituksen mielestä oikeusjärjestyksen perusteiden käsitettä ei pidä määrittää kussakin valtiossa erikseen, vaan se on itsenäinen käsite, jota tulkitaan yhdenmukaisella tavalla kaikissa sopimusvaltioissa. Tämä vahvistaa yksilön oikeussuojaa ja takaa yleissopimuksen yhdenmukaisen soveltamisen.

47. Alankomaiden hallitus katsoo Jenardin selvitykseen ja asiassa Hoffmann annettuun tuomioon [17] viitaten, että itse käsitteen soveltamisala olisi rajoitettava perustavanlaatuisiin periaatteisiin. Näihin voisivat sisältyä yhteisön oikeusjärjestyksen perusperiaatteet.

48. Komissio toteaa kysymykseen, voiko yhteisöjen tuomioistuin ylipäänsä antaa ratkaisua oikeusjärjestyksen perusteiden käsitteen sisällöstä, että Brysselin yleissopimuksen kattamalla alueella ei ole mahdollista jättää yksinomaan kansallisten viranomaisten tehtäväksi tulkita sellaisen käsitteen soveltamisalaa, jolla saattaa olla huomattava vaikutus yleissopimuksen perustavanlaatuisen tavoitteen toteutumiseen. Pöytäkirja, jossa määrätään siitä, että yhteisöjen tuomioistuin varmistaa yleissopimuksen yhdenmukaisen soveltamisen ennakkoratkaisupyyntömenettelyn avulla, on tehty juuri siksi, että vältettäisiin tulkintariidat eri kansallisten tuomioistuinten välillä. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että on välttämätöntä, että yleissopimusta ja siihen liittyvää oikeuskäytäntöä sovelletaan yhdenmukaisella tavalla kaikissa sopimusvaltioissa. [18]

49. Kysymykseen vastatakseen komissio toteaa aluksi yleisesti, että nyt käsiteltävä ongelma koskee sitä, voiko tuomio, jossa on mahdollisesti tulkintavirhe, olla oikeusjärjestyksen perusteiden vastainen. Se viittaa tältä osin yleissopimuksen perus-

17 — Edellä alaviitteessä 13 mainittu tuomio.

18 — Asia C-432/93, SISRO, tuomio 11.8.1995 (Kok. 1995, s. I-2269, 39 kohta).

tavoitteeseen eli tuomioistuinten tuomioiden täytäntöönpanon varmistamiseen koko yhteisön alueella. Tähän pyrittäessä yleissopimuksen lähtökohtana on periaate, jonka mukaan sopimusvaltiot luottavat vastavuoroisesti toistensa oikeuslaitokseen. Tästä syystä on myös kiellettyä tutkia ulkomaisten tuomioiden sisältämää asiaratkaisua uudelleen. Tämä kielto ilmenee yleissopimuksen 29 ja 34 artiklasta ja Jenardin selvityksestä.

50. Koska 27 artikla on poikkeus tästä periaatteesta, sitä on komission mukaan tulkittava suppeasti. Verrattuna muihin 27 artiklan vaihtoehtoihin kyseisen artiklan 1 kohta on jäännösluokka, eli se on poikkeuksista kaikkein rajoittavin. Komissio viittaa tässä yhteydessä yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön.[19] Toinen rajoitus johtuu siitä, ettei tuomion sinänsä vaan sen tunnustamisen pidä olla vastoin valtion oikeusjärjestyksen perusteita.

51. Komissio huomauttaa oikeusjärjestyksen perusteiden käsitteen sisällöstä, että vaikka ulkomainen tuomio perustuisi lakiin, jota ei ole lainkaan tai joka on eri muodossa voimassa toisessa valtiossa, tämä seikka ei sinänsä pelkästään tämän eroavaisuuden vuoksi ole tuomioistuimelle peruste olla tunnustamatta tuomiota oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuuteen vedoten. Tunnustamatta jättäminen on mahdollista vain siinä tapauksessa, että näiden kahden valtion lainsäädäntö eroaa niin paljon toisistaan, että tuomion täytäntöönpano vaarantaisi vakavalla tavalla perusperiaatteet, joista ei voida luopua, ja arvot, jotka ovat oikeussääntöjen perustana. Tuomioistuimen on kuitenkin julistettava täytäntöönpanokelpoiseksi myös tuomio, jota se ei olisi itse voinut antaa oman oikeusjärjestyksensä perusteella. Tilanne ei ole erilainen esimerkiksi Italian eri kansallisten tuomioistuinten välillä. Myös siinä tilanteessa lainvoimainen tuomio on tunnustettava. Sama pätee silloin, kun tuomio on annettu toisessa valtiossa.

52. Komission mukaan on vaikeaa määritellä oikeusjärjestyksen perusteiden käsite varmalla tavalla. Komissio viittaa asiassa Van den Boogaard annettuun ratkaisuehdotukseen[20] ja mainitsee esimerkkinä moraaliset ja uskonnolliset käsitykset kussakin sopimusvaltiossa. Kansainvälisen oikeusjärjestyksen perusteet, joihin 27 artiklan 1 kohdassa viitataan, ovat kyseisen valtion sisäisten oikeusjärjestyksen perusteiden muodostavien oikeusperiaatteiden perustavanlaatuinen ja keskeinen ydin. Se on dynaaminen käsite.

53. Komission mukaan ei ole tarpeellista eikä järkevää vastata kysymykseen abstraktisti, joten se tyytyy tutkimaan nyt käsiteltävää asiaa. Tässä tapauksessa poikkeuksellinen seikka, jonka vuoksi tuomioistuin pohtii, onko kyseessä oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuus, on tiettyjen yhteisön oikeussääntöjen väitetty tulkintavirhe. Ongelmana ei siis ole se, että ulkomaisessa tuomiossa nojauduttaisiin sellaisiin periaatteisiin, jotka saattaisivat

19 — Asia C-78/95, Hendrikman ja Feyen, tuomio 10.10.1996 (Kok. 1996, s. I-4943) ja edellä alaviitteessä 13 mainittu asiassa Hoffmann annettu tuomio.

20 — Mainittu edellä alaviitteessä 14.

loukata sen valtion perustavanlaatuisia käsityksiä ja intressejä, jossa tuomioon vedotaan. (Väitetty) tulkintavirhe ei voi olla peruste olla tunnustamatta tuomiota ja panematta sitä täytäntöön.

54. Komissio jatkaa, että jos ulkomaista tuomiota todellakin rasittaa virhe, on aina mahdollista turvautua oikeussuojakeinoihin kyseisessä valtiossa. Yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohta ei voi olla tällainen oikeussuojakeino. Jos tällainen hyväksyttäisiin, tuomioistuimelle annettaisiin lupa tutkia tuomion sisältämä asiaratkaisu yleissopimuksen soveltamisen yhteydessä ja samalla estettäisiin yleissopimuksen perimmäisen tavoitteen toteutuminen.

55. Komissio pohtii seuraavaksi sitä, onko lopputulos toinen silloin, kun kyseessä ovat yhteisön oikeussäännöt, kuten nyt käsiteltävässä asiassa. Se vastaa kieltävästi, koska yhteisön oikeus ei eroa tältä osin millään tavoin kansallisesta oikeudesta, sillä tuomioistuimen on yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan suojattava samantasoisesti kansallisista oikeussäännöistä johtuvia oikeuksia ja yhteisön oikeussäännöistä johtuvia oikeuksia. Mahdollisista tulkintavirheistä voidaan valittaa ylempään oikeusasteeseen molemmilla alueilla.

56. Suullisessa käsittelyssä komissio on esittänyt jopa kysymyksen siitä, voidaanko oikeusjärjestyksen perusteiden käsitteeseen liittää talousjärjestykseen liittyviä näkökohtia. Se on vastannut kysymykseensä kieltävästi. Yhteisön oikeudessa säännellään jäsenvaltioiden talouselämän kaikkia ilmentymiä ja vaikutetaan niihin, jopa muutetaan niitä perinpohjin. Periaatteiden, joihin kansallisessa lainsäädännössä nojaudutaan ja jotka ovat käytännössä Euroopan taloudellinen perusta, on oltava samat kaikissa jäsenvaltioissa. Komission mielestä on siis mahdotonta vedota jäsenvaltioiden arvojen ja periaatteiden eroihin, joiden vuoksi tuomion tunnustamatta jättäminen olisi perusteltua.

Kannanotto

57. Kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen vastaamiseksi on ensin tutkittava, voiko yhteisöjen tuomioistuin olla nyt käsiteltävässä asiassa toimivaltainen tulkitsemaan yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua oikeusjärjestyksen perusteiden käsitettä. Kyseisen 27 artiklan 1 kohdan sanamuodon perusteella, jossa viitataan "sen valtion oikeusjärjestyksen perusteisiin, jossa tuomioon vedotaan", voidaan esittää tiettyjä epäilyksiä. Kyseessä voisi siis olla puhtaasti valtionsisäinen käsite, jota kulloisenkin kansallisen tuomioistuimen olisi tulkittava.

58. Pöytäkirjan 1 artiklassa kuitenkin määrätään, että yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta antaa ratkaisu yleissopimuksen tulkinnasta. Tämä tulkintaa koskeva toimivalta kattaa siis koko yleissopimuksen, koska mitään määräystä ei ole nimenomaisesti jätetty sen ulkopuolelle.

Sillä, että yhteisöjen tuomioistuin tulkitsee yleissopimusta, pyritään välttämään se, että yleissopimusta tulkittaisiin toisistaan poikkeavilla tavoilla.[21] Yhteisöjen tuomioistuimella on siis välttämättä toimivalta tulkita myös 27 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua oikeusjärjestyksen perusteiden käsitettä. Sen lisäksi, että tämän käsitteen tulkinnan uskominen pelkästään kansallisille tuomioistuimille saattaisi johtaa poikkeamiin yleissopimuksen soveltamisessa, käsitteen liian laaja tulkinta voisi jopa kyseenalaistaa yleissopimuksen koko tavoiteasetannan. Tästä syystä tässä tapauksessa on vahvistettava, että yhteisöjen tuomioistuin on toimivaltainen tulkitsemaan oikeusjärjestyksen perusteiden käsitettä. Tämä pätee sitäkin suuremmalla syyllä, koska käsitteeseen sisältyy myös yhteisön oikeuden periaatteita.

59. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin haluaa tietää, onko sen käsiteltävänä oleva tuomio oikeusjärjestyksen perusteiden vastainen. Se haluaa toisin sanoen tietää, miten oikeusjärjestyksen perusteiden käsitettä on tulkittava tässä yhteydessä. Yleissopimuksen 27 artiklassa luetellaan yleisesti syyt, joiden vuoksi tuomiota ei voida tunnustaa. Se on poikkeusmääräys, koska yleissopimuksen johdantoosan mukaan yleissopimuksen tavoitteena on helpottaa tuomioiden tunnustamista ja luoda nopeutettu menettely tuomioiden täytäntöönpanon turvaamiseksi. Päämääränä on siis tuomioiden vastavuoroinen tunnustaminen ja täytäntöönpano ja yhteisön alueella asuvien henkilöiden oikeusturvan tehostaminen.

60. Tästä syystä yleissopimuksen 29 artiklassa määrätään, että ulkomaista tuomiota ei saa sen sisältämän asiaratkaisun osalta ottaa missään tapauksessa uudelleen tutkittavaksi. Tämä kielto toistetaan 34 artiklan kolmannessa kappaleessa, mikä korostaa sen tärkeyttä. Jenardin selvityksen mukaan tämä tarkoittaa sitä, että tuomioistuin, jossa ulkomaisen tuomion tunnustamista pyydetään, ei saa korvata omalla arvioinnillaan ulkomaisen tuomioistuimen arviointia eikä evätä tunnustamista, vaikka se katsoisi, että jotain tosiseikkaa tai oikeudellista seikkaa on arvioitu virheellisesti.[22] Täytäntöönpano voidaan evätä vain siinä tapauksessa, että itse tuomion tunnustaminen olisi oikeusjärjestyksen perusteiden vastaista.

61. Yleissopimuksessa on siis luotu ulkomaisten tuomioiden tunnustamista varten järjestelmä, joka perustuu toisen valtion oikeusjärjestelmään kohdistuvaan luottamukseen, jotta tuomioiden vapaa liikkuvuus Euroopan yhteisössä turvattaisiin.[23] Ulkomaisen tuomion tunnustamatta jättäminen on siis mahdollista vain poikkeuksellisesti. Tästä seuraa, että myös oikeusjärjestyksen perusteiden käsitteellä voi olla merkitystä vain poikkeuksellisesti.[24] Tämä on otettava huomioon käsitettä tulkittaessa. Jos oikeusjärjestyksen perusteiden käsite kattaisi sen jäsenvaltion kaiken lainsäädännön, jossa tuomioon vedotaan, tuomioiden täytäntöönpano kaikkialla yhteisössä olisi käytännössä mahdotonta. Tunnustaminen voitaisiin evätä kaikilta tuomioilta, joiden täytäntöönpano olisi ristiriidassa sen valtion jonkin lain kanssa, jossa tunnustamista pyydetään. Oikeus-

21 — Selvitys yhtiöiden ja oikeushenkilöiden vastavuoroisesta tunnustamisesta 29 päivänä helmikuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa tehdystä pöytäkirjasta ja tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa tehdystä pöytäkirjasta (EYVL 1979, C 59, s. 66).

22 — Jenardin selvityksen 29 artiklaa koskeva s. 46 (mainittu edellä alaviitteessä 8).

23 — Julkisasiamies Darmonin asiassa C-172/91, Sonntag, tuomio 21.4.1993 (Kok. 1993, s. I-1963) 2.12.1992 antaman ratkaisuehdotuksen 70 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

24 — Jenardin selvityksen 27 artiklaa koskeva s. 44.

järjestyksen perusteiden käsite voi siten kattaa vain perusperiaatteet. Se, että tuomio on annettu erilaisen oikeusjärjestyksen perusteella, ei yksinään ole riittävä peruste katsoa sen olevan oikeusjärjestyksen perusteiden vastainen.

62. Kuten olen edellä huomauttanut, se, että ensimmäinen tuomioistuin on tulkinnut lakia virheellisesti, ei ole riittävä peruste evätä tunnustamista. Tämä pätee myös silloin, kun yhteisön oikeutta on tulkittu virheellisesti, sillä kuten komissio perustellusti korostaa, yhteisön oikeus ei tässä yhteydessä voi olla poikkeus säännöstä. Kansallisten tuomioistuinten on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan varmistettava se oikeussuoja, joka kuuluu oikeussubjekteille yhteisön oikeuden välittömän oikeusvaikutuksen perusteella.[25]

63. Yhteenvetona voidaan todeta, ettei pelkästään sitä seikkaa, että ulkomainen tuomio on annettu erilaisen oikeusjärjestyksen perusteella tai että lainsäädäntöä on tulkittu virheellisesti, voida pitää oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisena. Kaikki tuomioita rasittavat "virheet" on hyväksyttävä ja täytäntöönpanoon suostuttava. Oikeusjärjestyksen perusteiden käsitteen on siis käsitettävä perusperiaatteet, ja tunnustaminen voidaan evätä tämän käsitteen perusteella vain niissä tapauksissa, joissa täytäntöönpano olisi täysin ristiriidassa näiden perusperiaatteiden kanssa.

64. Komissio huomauttaa tässä yhteydessä, että ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen mukaan ranskalaistuomioistuin olisi tulkinnut virheellisesti yhteisön oikeutta, jota sovelletaan samalla tavalla molemmissa jäsenvaltioissa. Kyse ei komission mukaan ole poikkeuksellisesta tapauksesta, joka voisi vakavasti uhata kansallisen yhteisön perustavanlaatuisia intressejä. Tällaisessa tapauksessa on aina mahdollista turvautua sen valtion muutoksenhakukeinoihin, jossa tuomio on annettu.

65. Komissio huomauttaa perustellusti, että tuomion tunnustamisen epääminen tulkintavirheen vuoksi ei varmastikaan ole tyypillinen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuuteen perustuva epäämistapaus. Normaalitapaus on pikemminkin se, että ulkomaisen lain perusteella annettua tuomiota ei voida panna täytäntöön valtiossa, jossa tunnustamista pyydetään, sen vuoksi, että peruskäsitykset poikkeavat niin suuresti toisistaan, ettei eroja voida hyväksyä. Tässä tapauksessa on kuitenkin kyseessä vain tuomio, jonka yhteydessä tuomioistuimen väitetään tulkinneen lakia virheellisesti. Tällaisiin tuomioihin voidaan hakea muutosta jo siinä valtiossa, jossa tuomio on annettu, ilman että tämä välttämättä johtaa tuomion kumoamiseen. Myös nyt käsiteltävä ranskalaistuomio on pysytetty Ranskan kassaatiotuomioistuimessa. Tuomiot, jotka on pysytetty ylemmissä oikeusasteissa tai joihin ei voida hakea muutosta, ovat lainvoimaisia ja ne on tunnustettava, vaikka ne olisivat "virheellisiä". Tuomio voi menettää lainvoiman vain hyvin poikkeuksellisesti. Jos tuomiota ei pantaisi oikeusjärjestyksen perusteisiin vedoten täytäntöön siinä valtiossa, jossa tunnustamista pyydetään, tämä merkitsisi juuri sitä, että siltä vietäisiin lainvoima.

25 — Asia C-312/93, Peterbroeck, tuomio 14.12.1995 (Kok. 1995, s. I-4599, 12 kohta).

66. Myös valtiossa, jossa tunnustamista pyydetään, saatetaan antaa virheellisiä tuomioita, jotka saavat lainvoiman. Niitä on toisin sanoen sovellettava kyseisessä valtiossa huolimatta niitä rasittavista virheistä. Vastaavanlaisten ulkomaisten tuomioiden tunnustaminen ei siis sinänsä voi olla vastoin sen valtion oikeusjärjestyksen perusteita, jossa tuomioon vedotaan.

67. Ongelman merkitystä korostaa vielä se, että tässä tapauksessa tulkintavirheen väitetään koskevan yhteisön oikeutta. Yhteisön oikeutta sovelletaan molemmissa valtioissa, joissa yhteisön oikeus on etusijalla mahdollisiin sen kanssa ristiriidassa oleviin kansallisiin oikeussääntöihin nähden. Oikeudellisissa käsityksissä ei näin ollen voi olla perustavanlaatuisia eroja. Ei voida kuitenkaan sulkea kokonaan pois sitä mahdollisuutta, etteikö tuomion täytäntöönpano voisi tällaisen tulkintavirheen vuoksi olla perustavanlaatuisten periaatteiden ja yhteisön oikeuden periaatteiden vastaista. Nyt käsiteltävässä esimerkkitapauksessa se olisi kuitenkin ajateltavissa vain hyvin harvinaisissa poikkeustilanteissa. Edellytettäisiin selvää perusperiaatteiden loukkaamista. Tässä tapauksessa ei ole kuitenkaan edes selvää, että vapaa kilpailu ja tavaroiden vapaa liikkuvuus voisivat olla tällaisia perusperiaatteita. Esimerkiksi tavaroiden vapaan liikkuvuuden osalta yhteisön oikeudessakin säädetään sisäiseen oikeusjärjestykseen, joka on laajempi käsite kuin yleissopimuksessa tarkoitetut oikeusjärjestyksen perusteet, perustuvista rajoituksista. Nyt käsiteltävässä asiassa oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuus ei myöskään voi olla erityisen vakavaa, koska valituksen vastapuolet itsekin myöntävät oikeudellisen tilanteen muuttuneen Italiassa. Ne toteavat, että asiassa CICRA ja Maxicar esitetyssä ennakkoratkaisupyynnössä italialaistuomioistuin huomautti vielä, että autonkorin osien mallisuojaa oli pidettävä Italian oikeuden kanssa yhteensopivana. Tuolloin kaikki oikeudenkäyntiin osallistuneet jäsenvaltiot ja komissio olivat vahvistaneet periaatteen, jonka mukaan autonkorin osia suojataan teollis- ja tekijänoikeuksin. Italiassa tällä hetkellä vallitsevat oikeudelliset näkemykset, joiden perusteella ranskalaistuomion täytäntöönpanon väitetään olevan mahdotonta, eivät siis ole aina olleet voimassa. Ne olivat aikaisemmin hyvin samanlaisia kuin Ranskan lainsäädäntö. Ranskan tuomioistuimen näkemystä ei siis voida pitää niin paljon italialaisesta näkemyksestä poikkeavana, että asianomaisen tuomion täytäntöönpano olisi perusperiaatteiden vastaista. Nyt käsiteltävässä asiassa ei siis voida todeta oikeusjärjestyksen perusteiden loukkaamista.

Yleissopimuksen 27 artiklan 3 kohta

Asianosaisten ja muiden osapuolten väitteet ja niiden perustelut

68. Ranskan hallitus korostaa toissijaisesti, että ennakkoratkaisupyynnössä mainitaan lyhyesti Milanon tuomioistuimen tuomio, joka voisi mahdollisesti olla täytäntöönpanon esteenä 27 artiklan 3 kohdan perusteella. Koska kansallinen tuomioistuin ei kuitenkaan esitä tästä kysymyksiä, yhteisöjen tuomioistuimen ei Ranskan hallituksen mukaan tarvitse ottaa siihen kantaa.

Kannanotto

69. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuuteen ei voida vedota siinä tapauksessa, että ulkomainen tuomio on 27 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla ristiriidassa sellaisen tuomion kanssa, joka on annettu siinä valtiossa, jossa tunnustamista pyydetään.[26] Siinä tapauksessa tuomio on jätettävä tunnustamatta, mutta se on tehtävä 27 artiklan 3 kohdan perusteella eikä vetoamalla 27 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin oikeusjärjestyksen perusteisiin. Tämä ilmenee myös asiassa Hoffmann annetusta tuomiosta.[27] Siinä yhteisöjen tuomioistuin totesi, että yleissopimuksen rakenteen perusteella turvautuminen oikeusjärjestyksen perusteita koskevaan lausekkeeseen on aina mahdotonta, jos ongelmana on ulkomaisen tuomion yhteensopivuus kansallisen tuomion kanssa.

70. Kansallinen tuomioistuin mainitsee ennakkoratkaisupyynnössä ranskalaistuomion kanssa ristiriidassa olevan italialaistuomion ja viittaa 27 artiklan 3 kohtaan. Koska ennakkoratkaisukysymyksissä kuitenkin viitataan nimenomaisesti 27 artiklan 1 kohtaan, on tarkasteltava vain kyseistä määräystä. On kuitenkin huomattava, että jos kyseessä on 27 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu yhteensopimattomuus italialaisen tuomion kanssa, 27 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua oikeusjärjestyksen perusteisiin liittyvää varausta ei sovelleta.

71. Sopimusvaltiot ovat 27 artiklan 3 kohdassa asettaneet omien tuomioistuintensa tekemät ratkaisut täytäntöönpanomenettelyssä täytäntöönpanohakemuksen kohteena olevan ulkomaisen tuomion edelle. Ulkomaista tuomiota täytäntöön pantaessa 27 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu ristiriita kotimaassa annetun yksittäisen tuomion kanssa on siis painoarvoltaan suurempi kuin yhteensopimattomuus kansallisten oikeussääntöjen kanssa, jos tämä ei kuulu 27 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan. Tämä ero johtuu siitä, että täytäntöönpanomenettelyllä pyritään panemaan täytäntöön tietty täytäntöönpanon peruste. Aineellisen oikeuden soveltaminen kuuluu asiakysymystä koskevaan oikeudenkäyntiin, eikä sitä voida tutkia uudelleen täytäntöönpanon yhteydessä, ellei kansallisen oikeusjärjestyksen perusteita ole loukattu. Sitä vastoin ristiriitaisten tuomioiden olemassaolon seuraukset liittyvät lainkäyttöön, ja niitä on siis tutkittava täytäntöönpanomenettelyn yhteydessä.

72. Ennakkoratkaisupyyntöön ei kuitenkaan sisälly riittävästi tietoja, jotta voitaisiin todeta, onko yleissopimuksen 27 artiklan 3 kohtaa todellakin sovellettava nyt käsiteltävässä asiassa.

E Ensimmäinen ja toinen kysymys

73. Kun otetaan huomioon kolmanteen kysymykseen annettu vastaus, kaksi ensimmäistä kysymystä tutkitaan vain toissijaisesti.

26 — Tilanne olisi tässä tapauksessa sellainen, jos samassa riidassa annettaisiin erilainen ratkaisu tai jos nojauduttaisiin sellaisiin premisseihin, jotka olisivat yhteensopimattomia italialaistuomion lainvoiman tai vaikutusten kanssa.

27 — Edellä alaviitteessä 13 mainitun tuomion 21 kohta.

Tutkittavaksi ottaminen

Asianosaisten ja muiden osapuolten väitteet ja niiden perustelut

74. Pääasian valittajan mielestä ennakkoratkaisupyynnön esittäneellä tuomioistuimella ei ole oikeutta esittää yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksiä EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla. Vakiintuneen oikeuskäytännön perusteella yhteisöjen tuomioistuimelle esitettäviin tulkintaongelmiin annettavan ratkaisun on oltava sellainen, että kansallinen tuomioistuin kykenee ratkaisemaan käsiteltävänään olevan asian. Tässä tapauksessa kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä on kuitenkin vain täytäntöönpanoa koskeva hakemus, joten sen on vain tutkittava, täyttyvätkö yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdan mukaiset edellytykset. Se ei missään tapauksessa saa tutkia uudelleen tuomion sisältämää asiaratkaisua. Tässä yhteydessä yhteisön periaatteilla ei ole valittajan mukaan merkitystä.

75. Valittaja huomauttaa toissijaisesti, että yhteisöjen tuomioistuin on asiassa CICRA ja Maxicar antamassaan tuomiossa [28] jo vastannut ennakkoratkaisukysymyksiin. Tässä tapauksessa ennakkoratkaisumenettely ei ole enää mahdollinen. [29] Silloin kun tulkinnasta ei ole enää epäselvyyttä, ylimmänkään oikeusasteen tuomioistuimella ei ole velvollisuutta esittää ennakkoratkaisupyyntöä. [30]

28 — Edellä alaviitteessä 2 mainittu asia.

29 — Yhdistetyt asiat 28/62—30/62, Da Costa ym., tuomio 27.3.1963 (Kok. 1963, s. 59; Kok. Ep. I, s. 173).

30 — Asia 283/81, Cilfit ym., tuomio 6.10.1982 (Kok. 1982, s. 3415; Kok. Ep. VI, s. 537).

76. Valituksen vastapuolet katsovat, että ensimmäinen ja toinen ennakkoratkaisukysymys on tutkittava. Ulkomaista tuomiota ei voida tunnustaa, jos se on ristiriidassa yhteisön oikeudessa suojattujen oikeuksien kanssa. Tästä syystä olisi tarpeen, että tulkitessaan yleissopimuksen 27 artiklaa yhteisöjen tuomioistuin antaa samalla tulkinnan asiaa koskevista perustamissopimuksen määräyksistä — tässä tapauksessa EY:n perustamissopimuksen 30—36 artiklasta (joista on muutettuina tullut EY 28, EY 29 ja EY 30 artikla; EY:n perustamissopimuksen 31—33 artikla ja 35 artikla on kumottu Amsterdamin sopimuksella) sekä 86 artiklasta — perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla.

77. Valituksen vastapuolten mukaan on myös riittävästi seikkoja, joiden perusteella yhteisöjen tuomioistuimen olisi tutkittava ongelma uudelleen. Nyt käsiteltävässä asiassa esitetyt kysymykset liittyvät täysin toiseen asiayhteyteen kuin aiemmassa asiassa esitetyt. Aiemmassa asiassa ennakkoratkaisukysymykset liittyivät puhtaasti italialaiseen riita-asiaan, kun tässä tapauksessa on kyseessä täytäntöönpanoa koskeva hakemus, joka on kansainvälinen ja vaikuttaa välittömästi yhteisön sisäiseen kauppaan.

78. Lisäksi aiemman ennakkoratkaisumenettelyn aikana Italian oikeudessa samoin kuin Ranskan oikeudessakin hyväksyttiin autonkorin yksittäisten osien suoja. Tämä mahdollisuus poissuljettiin vuonna 1996 Corte Suprema di Cassazionen tuomiolla, mikä vastaa myös englantilaista, espanjalaista ja saksalaista käsitystä. Nyt käsiteltävässä asiassa kysymys koskee mallisuojan lisäksi myös tekijänoikeuksia.

79. Ensimmäinen tuomio annettiin myös sellaisena ajankohtana, jolloin kansallisen lainsäädännön yhdenmukaistaminen oli odotettavissa lähitulevaisuudessa.

80. Toisena tärkeänä syynä tutkia ongelma uudelleen valituksen vastapuolet mainitsevat yhteisöjen tuomioistuimen viimeaikaisen oikeuskäytännön, jossa on hylätty ero yksinoikeuden olemassaolon ja yksinoikeuden käyttämisen välillä [31] tai jossa on ainakin huomattavasti laajennettu yksinoikeuden käyttämisen käsitettä. [32]

81. Ranskan hallitus katsoo, että pöytäkirjan sanamuodon perusteella kaksi ensimmäistä kysymystä olisi jätettävä tutkimatta. Olisi erotettava toisistaan yleissopimuksen soveltamisala ja perustamissopimuksen määräysten soveltamisala. Lisäksi pöytäkirjan 4 artiklasta seuraa, että yleissopimuksen mukainen ennakkoratkaisupyyntömenettely on lex specialis. Pöytäkirjan 5 artiklassa tosin sallitaan vetoaminen EY:n perustamissopimuksen 177 artiklaan ja vastaavaan oikeuskäytäntöön määritettäessä ennakkoratkaisumenettelyyn liittyviä yhteisöjen tuomioistuimen toimivallan rajoja ja sen käyttämiseen liittyviä yksityiskohtaisia sääntöjä yleissopimusta tulkittaessa. Perustamissopimuksen 177 artiklaa koskevan oikeuskäytännön mukaan yhteisöjen tuomioistuin kieltäytyy kuitenkin vastaamasta kysymyksiin, jotka eivät ole tarpeen pääasian ratkaisemiseksi. [33]

82. Koska ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen käsiteltävänä on tässä tapauksessa vain yleissopimukseen perustuva täytäntöönpanoa koskeva hakemus, se voi Ranskan hallituksen mielestä esittää kysymyksiä vain yleissopimuksen tulkinnasta.

83. Ennakkoratkaisukysymysten tutkimisen edellytysten puuttuminen johtuu sen mukaan myös siitä, että yhteisöjen tuomioistuin on jo vastannut niihin asiassa CICRA ja Maxicar antamassaan tuomiossa. [34]

84. Komissio korostaa lisäksi — kuten myös Alankomaiden hallitus — että ennakkoratkaisupyyntöön sisältyy vain hyvin vähän tosiseikkoja ja tietoja ranskalaistuomiosta ja riidasta, johon se liittyy. Se toteaa esimerkiksi, ettei ole annettu mitään tietoja siitä, voidaanko yksinoikeuksiin vedota myös sellaisia ranskalaisyrityksiä vastaan, jotka valmistavat varaosia Ranskassa. Ennakkoratkaisupyynnössä ei myöskään mainita mitään siitä, kieltäytyykö Renault toimittamasta varaosia tietyille jälleenmyyjille tai asettaako se niiden hinnat liian korkeiksi. Komissio pohtii tästä syystä, onko vastauksen antaminen näihin ennakkoratkaisukysymyksiin edes mahdollista.

85. Se toteaa myös, että ensimmäinen ja toinen kysymys koskevat perus-

31 — Asia C-350/92, Espanja v. neuvosto, tuomio 13.7.1995 (Kok. 1995, s. I-1985).

32 — Yhdistetyt asiat C-241/91 P ja C-242/91 P, RTE ja ITP v. komissio, tuomio 6.4.1995 (Kok. 1995, s. I-743; jäljempänä Magill-tapaus tai Magill-tuomio).

33 — Asia C-18/93, Corsica Ferries, tuomio 17.5.1994 (Kok. 1994, s. I-1783).

34 — Mainittu edellä alaviitteessä 2.

tamissopimuksen 30—36 artiklaa ja 86 artiklaa, joten ne olisi pitänyt esittää EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla eikä pöytäkirjan 2 artiklan nojalla, kuten tässä tapauksessa on menetelty. Se katsoo kuitenkin, että näiden kysymysten tutkimatta jättäminen merkitsisi liiallista formalismia ja olisi ristiriidassa sen yhteistyön hengen kanssa, jonka on vallittava kansallisten tuomioistuinten ja yhteisöjen tuomioistuimen välillä. Lisäksi yhteisöjen tuomioistuimen rooli molemmissa — perustamissopimuksen 177 artiklan ja pöytäkirjan 2 artiklan mukaisissa — menettelyissä on samankaltainen. Myös prosessiekonomisista syistä on toivottavaa, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa sille esitettyihin kysymyksiin, sillä muuten toimivaltaisen tuomioistuimen olisi esitettävä sille uusi ennakkoratkaisupyyntö 177 artiklan nojalla. Se viivästyttäisi oikeudenkäyntiä ja olisi yleissopimuksen tavoitteen vastaista.

Kannanotto

86. Pöytäkirjan 2 artiklan mukaan kansallisella tuomioistuimella on mahdollisuus esittää yhteisöjen tuomioistuimelle kysymyksiä yleissopimuksen tulkinnasta. Tässä tapauksessa kyseessä on yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdan mukaisen oikeusjärjestyksen perusteiden käsitteen tulkinta. Kuten edellä on todettu, tämä käsite voi kattaa myös yhteisön oikeuden perusperiaatteita. Tästä syystä toimivaltainen tuomioistuin voi ainakin esittää yhteisöjen tuomioistuimelle kysymyksiä käsitteen ulottuvuudesta yhteisön oikeudessa, eli se voi tiedustella siltä, mitkä yhteisön oikeuden perusperiaatteet kuuluvat valtion oikeusjärjestyksen perusteisiin. Tästä ei kuitenkaan välttämättä seuraa, että se voisi pyytää tietoja myös vastaavien yhteisön periaatteiden ja EY:n perustamissopimuksen määräysten tulkinnasta.

87. Jos otetaan kuitenkin huomioon ennakkoratkaisumenettelyn tarkoitus eli se, että ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin kykenisi ratkaisemaan käsiteltävänään olevan asian, vastaavien EY:n perustamissopimuksen määräysten tulkinta saattaisi myös olla tarpeen. Koska oikeusjärjestyksen perusteiden käsite kattaa myös yhteisön oikeuden periaatteita, kansallisella tuomioistuimella on tilanteen mukaan yleissopimuksen soveltamisen yhteydessä velvollisuus varmistaa, onko ulkomaisen tuomion tunnustaminen ristiriidassa näiden periaatteiden kanssa. Tähän se tarvitsee yhteisöjen tuomioistuimen tulkintaa perustamissopimuksen vastaavista määräyksistä. Lisäksi — kuten komissio toteaa — olisi liiallista formalismia jättää tällaiset ennakkoratkaisukysymykset tutkimatta pelkästään sen vuoksi, että niitä ei ole esitetty perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisessa menettelyssä. Se olisi epäasianmukaista myös prosessiekonomisista syistä.

88. Muistutettakoon, että edellä olevat näkemykset on esitetty vain toissijaisesti siltä varalta, että yhteisöjen tuomioistuin ei yhtyisi näkemykseen, jonka olen esittänyt kolmanteen kysymykseen annettavan vastauksen osalta.

Ensimmäiseen kysymykseen annettava vastaus

Asianosaisten ja muiden osapuolten väitteet ja niiden perustelut

89. Pääasian valittaja viittaa asiassa CICRA ja Maxicar vuonna 1988 annettuun tuomioon, jossa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että mallisuojaa säännellään kansallisessa oikeudessa, koska sitä ei ole yhdenmukaistettu yhteisön tasolla.[35] Yhteisöjen tuomioistuin teki tuolloin sen päätelmän, että tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevat määräykset eivät ole esteenä sellaisen kansallisen lainsäädännön soveltamiselle, jonka nojalla autonvalmistajalla, joka on varaosien mallioikeuden haltija, on oikeus kieltää toisia valmistamasta suojattuja osia.[36]

90. Koska kysymykset on tässä tapauksessa muotoiltu samalla tavalla ja asianosaiset ja ongelmanasettelu ovat samat kuin asiassa CICRA ja Maxicar vuonna 1988 annetussa tuomiossa, yhteisöjen tuomioistuimen olisi vastattava esitettyihin kysymyksiin samalla tavoin kuin kyseisessä tuomiossa. Oikeudellinen tilanne ei ole muuttunut siltä osin kuin mallisuojan antamisen edellytysten määrittäminen kuuluu edelleenkin jäsenvaltioiden toimivaltaan myös direktiivin 98/71/EY antamisen jälkeen.[37] Valittaja viittaa tältä osin direktiivin 14 artiklaan, jossa sen mukaan vahvistetaan lainsäädäntö, jota eri jäsenvaltioissa on sovellettava kolmen vuoden siirtymäajan aikana. Myöskään direktiivin 20. perustelukappaleen perusteella, jonka mukaan 14 artiklan säännöksiä ei missään tapauksessa pidä tulkita siten, että se muodostaa esteen tavaroiden vapaalle liikkuvuudelle, ei voida tehdä toisenlaista päätelmää. Valittajan mukaan siinä viitataan yksinomaan perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklaan, joita on edelleen sovellettava.

91. Valittaja huomauttaa vielä, että riita-asian taustalla olevat tosiseikat liittyvät jo vuoteen 1985. Niidenkään tuomioiden perusteella, joihin kansallinen tuomioistuin viittaa,[38] ei voida tehdä muunlaisia päätelmiä.

92. Valituksen vastapuolet huomauttavat aluksi, että olisi mallisuojan tarkoituksen vastaista ulottaa tämä suoja autonkorin varaosiin. Tavoitteena on niiden mukaan suojella uutta keksintöä tai uutta muotoilua kokonaisuutena kilpailun lisäämiseksi. Jos yksittäisiä osia, kuten auton varaosia, joiden on oltava alkuperäisiä täysin vastaavia jäljennöksiä, suojeltaisiin, kilpailu olisi täysin mahdotonta. Oikeudenhaltijalla olisi tällöin kaksinkertainen monopoli, ja hän saisi enemmän kuin vain korvauksen tekemistään investoinneista. Tämä olisi myös kuluttajien intressien vastaista.

35 — Edellä alaviitteessä 2 mainitun tuomion 10 kohta.
36 — Edellä alaviitteessä 2 mainitun tuomion 13 kohta.
37 — Ks. alaviite 3.
38 — Asia C-235/89, komissio v. Italia, tuomio 18.2.1992 (Kok. 1992, s. I-777) ja edellä alaviitteessä 31 mainittu asia Espanja v. komissio.

93. Autonkorin yksittäisille osille annettavaa suojaa olisi pidettävä EY:n perustamissopimuksen 30 artiklassa tarkoitettuna vaikutukseltaan vastaavana toimenpiteenä. Sitä ei voida myöskään perustella perustamissopimuksen 36 artiklalla, sillä se on peitelty kaupanrajoitus. Väitteensä tueksi valituksen vastapuolet vetoavat siihen, että tätä suojaa käytettäisiin väärin, jos se annettaisiin sellaiselle esineelle, jolle tällainen suoja ei todellisuudessa kuulu. Tämä pätee erityisesti sen vuoksi, että ranskalaistuomioistuin ei ole selvittänyt sitä, ovatko suojan antamisen edellytykset täyttyneet tässä tapauksessa.

94. Vaikka yhteisöjen tuomioistuin on todennut asiassa CICRA ja Maxicar antamassaan tuomiossa, että kansallisen lainsäätäjän tehtävänä on ratkaista se, mitä osia voidaan suojata, tämä ratkaisuvapaus ei valituksen vastapuolten mielestä ulotu niin pitkälle, että suoja voitaisiin antaa myös sellaisille tuotteille, jotka eivät voisi saada suojaa malli- ja tekijänoikeuksien suojan tarkoituksen perusteella.

95. Valituksen vastapuolet viittaavat myös direktiivin 98/71/EY tarkoitukseen eli markkinoiden vapautumisen edistämiseen. Koska tälläkään direktiivillä ei ole yhdenmukaistettu autojen varaosien riidanalaista alaa, valituksen vastapuolet pyytävät yhteisöjen tuomioistuinta ratkaisemaan kysymykset niiden eduksi ja selvittämään tilanteen tämän alan osalta.

96. Alankomaiden hallitus viittaa asiassa CICRA ja Maxicar annettuun tuomioon ja tutkii tämän jälkeen sitä, voiko ennakkoratkaisupyynnössä mainittu yhteisöjen tuomioistuimen viimeaikainen oikeuskäytäntö [39] muuttaa tuolloin tehtyjä päätelmiä. Se arvioi, että näin ei ole, koska teollisuus- ja tekijänoikeuksia koskeva Ranskan lainsäädäntö ei ennakkoratkaisupyynnössä esitettyjen tietojen perusteella ole syrjivä.

97. Komissio esittää aluksi yleisiä huomautuksia perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklasta ja toteaa tämän jälkeen asiassa CICRA ja Maxicar annettuun tuomioon viitaten, että yhteisöjen tuomioistuin on jo ratkaissut asian niin, että peiteltyä kaupanrajoitusta ei ole olemassa. Koska oikeuskäytäntöä tai lainsäädäntöä ei ole tämän jälkeen muutettu, tuolloista lopputulostakaan ei voida muuttaa. Ennakkoratkaisupyynnössä tältä osin mainituilla tuomioilla ei ole tässä tapauksessa merkitystä.

98. Direktiivillä 98/71/EY on komission mukaan ainoastaan pidetty aikaisempi tilanne ennallaan, ja sen mukaan yksinoikeuksien myöntäminen kuuluu jäsenvaltioille.

39 — Asia C-30/90, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, tuomio 18.2.1992 (Kok. 1992, s. I-829) ja edellä alaviitteessä 38 mainittu asia komissio v. Italia.

Kannanotto

99. Koska asiassa CICRA ja Maxicar esitetyn ensimmäisen kysymyksen sanamuoto on lähes täysin sama kuin nyt käsiteltävässä asiassa esitetyn ensimmäisen kysymyksen, yhteisöjen tuomioistuin on jo vastannut siihen asiassa CICRA ja Maxicar antamassaan tuomiossa, jossa se toteaa, ettei ristiriitaa yhteisön oikeuden kanssa ole olemassa. Nyt kuitenkin esitetään, että viimeaikaisessa oikeuskäytännössä voitaisiin havaita toisenlainen suuntaus. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin viittaa tässä yhteydessä ensinnäkin asiassa komissio vastaan Yhdistynyt kuningaskunta annettuun tuomioon.[40] Kansallinen tuomioistuin nojautuu ennen kaikkea kyseisen tuomion kohtaan, jossa todetaan, että "perustamissopimuksen määräyksiä ja erityisesti 222 artiklan määräyksiä, joiden mukaan perustamissopimuksella ei puututa jäsenvaltioiden omistusoikeusjärjestelmiin, ei voida tulkita siten, että niissä varattaisiin kansalliselle lainsäätäjälle teollis- ja tekijänoikeuksien alalla oikeus ryhtyä toimenpiteisiin, joilla loukataan tavaroiden vapaata liikkuvuutta yhteismarkkinoilla koskevaa periaatetta — — ".[41]

100. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että teollisoikeuksien suojaa rajoitettaisiin. Yhteisöjen tuomioistuin päinvastoin lisää, että teollis- ja tekijänoikeuksien suojan vuoksi perustellut tuontikiellot ja tuonnin rajoitukset hyväksytään perustamissopimuksen 36 artiklan perusteella vain sillä nimenomaisella edellytyksellä, että ne eivät ole keino mielivaltaiseen syrjintään tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen.[42] Juuri tämän yhteisöjen tuomioistuin on selvittänyt jo asiassa CICRA ja Maxicar antamassaan tuomiossa, jossa se on todennut asiakirja-aineiston asiakirjojen perusteella, että autonkorin osia koskevalla yksinoikeudella ei pyritä suosimaan kansallisia tuotteita.[43] Tältä kannalta katsoen vuoden 1992 tuomiossa ei mennä pidemmälle kuin asiassa CICRA ja Maxicar vuonna 1988 annetussa tuomiossa.

101. On vielä muistutettava siitä, että asiassa komissio vastaan Yhdistynyt kuningaskunta arvosteltiin ennen kaikkea sitä, että kansallisissa säännöksissä tehtiin ero sen välillä, valmistettiinko tuote kotimaassa vai tuotiinko se toisesta jäsenvaltiosta, ja asetettiin tuonti heikompaan asemaan.[44] Tämän syrjinnän perusteella yhteisöjen tuomioistuin totesi, että Yhdistynyt kuningaskunta oli jättänyt noudattamatta perustamissopimuksen 30 artiklaan perustuvia velvoitteitaan. Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen esittämien tietojen perusteella — jotka tosin eivät ole kovin yksityiskohtaisia — ei kuitenkaan voida päätellä, että varaosien ulkomaisia valmistajia syrjittäisiin vastaavalla tavalla nyt käsiteltävässä asiassa.

102. Lisäksi viitataan asiassa Espanja vastaan neuvosto annettuun tuomioon.[45]

40 — Edellä alaviitteessä 39 mainittu asia.

41 — Edellä alaviitteessä 39 mainitun asiassa komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta annetun tuomion 18 kohta. Lainauksessa mainitusta EY:n perustamissopimuksen 222 artiklasta on tullut EY 295 artikla.

42 — Edellä alaviitteessä 39 mainitun asiassa komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta annetun tuomion 19 kohta.

43 — Edellä alaviitteessä 2 mainitun asiassa CICRA ja Maxicar annetun tuomion 12 kohta.

44 — Edellä alaviitteessä 39 mainitussa asiassa annetun tuomion 6 kohta.

45 — Edellä alaviitteessä 31 mainittu asia.

Kyseinen asia koski sitä, oliko neuvosto toimivaltainen antamaan asetuksen, jolla otettiin käyttöön täydentävä suojatodistus lääkkeille, vaikka asiassa komissio vastaan Yhdistynyt kuningaskunta vuonna 1992 annetun tuomion mukaan kansallisen lainsäätäjän oli vahvistettava patenttisuojan edellytykset ja yksityiskohtaiset säännöt. Yhteisöjen tuomioistuimen mukaan "perustamissopimuksen 222 artiklassa ja 36 artiklassa ei anneta kansalliselle lainsäätäjälle yksinoikeutta säännellä patenttioikeuden ydinsisältöä siten, että mitkään yhteisön toimenpiteet eivät tulisi kysymykseen tällä alalla". [46]

103. Tässä tapauksessa ei kuitenkaan ole kysymys siitä, oliko yhteisön lainsäätäjällä oikeus toteuttaa tietty yhdenmukaistamistoimi. Ongelmana on pikemminkin se, että myöskään direktiivillä 98/71/EY ei ole yhdenmukaistettu varaosia koskevaa lainsäädäntöä. Tälläkään tuomiolla ei siis ole muutettu oikeuskäytäntöä siitä, mikä se oli vuonna 1988 asiassa CICRA ja Maxicar annetussa tuomiossa.

104. Lainsäädäntöä ei myöskään ole muutettu vuoden 1988 jälkeen, sillä — kuten edellä mainitsin — riidanalainen ala on nimenomaisesti jätetty yhdenmukaistamisen ulkopuolelle direktiivin 98/71/EY 14 artiklassa. Vallitseva tilanne on toisin sanoen pysytetty ennallaan.

46 — Edellä alaviitteessä 31 mainitussa asiassa annetun tuomion 22 kohta.

105. Valituksen vastapuolten mukaan toinen ero asian CICRA ja Maxicar lähtötilanteeseen nähden on se, että nyt käsiteltävässä asiassa on kysymys myös tekijänoikeuksien suojan myöntämisestä. Tältä osin on kuitenkin viitattava yhdistetyissä asioissa Gema annettuun tuomioon. [47] Siinä yhteisöjen tuomioistuin on todennut seuraavaa:

"Perustamissopimuksen 36 artiklassa määrätään kuitenkin, että mitä 30—34 artiklassa määrätään, ei estä sellaisia tuontia koskevia kieltoja ja rajoituksia, jotka ovat perusteltuja teollisoikeuksien ja kaupallisten oikeuksien suojelemiseksi. Viimeksi mainittuun ilmaisuun sisältyy tekijänoikeuden antama suoja — — ". [48]

106. Ei siis ole syytä erotella perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklan soveltamisalalla teollisoikeuksien ja kaupallisten oikeuksien ja tekijänoikeuksien suojaa. Tästä syystä oikeuskäytännössä, lainsäädännössä tai käsiteltävään asiaan liittyvissä tosiseikoissa ei ole mielestäni sellaisia eroja, joiden vuoksi olisi poikettava asiassa CICRA ja Maxicar annettuun tuomioon sisältyneestä ratkaisusta.

Toiseen kysymykseen annettava vastaus

Asianosaisten ja muiden osapuolten väitteet ja niiden perustelut

107. Pääasian valittaja viittaa jälleen asiassa CICRA ja Maxicar vuonna 1988

47 — Yhdistetyt asiat 55/80 ja 57/80, Gema, tuomio 20.1.1981 (Kok. 1981, s. 147; Kok. Ep. VI, s. 1).

48 — Edellä alaviitteessä 47 mainitussa asiassa annetun tuomion 9 kohta.

annettuun tuomioon. Vaikka yhteisöjen tuomioistuin on siinä todennut, että määräävä asema voi syntyä jo siitä, että autonkorin osiin saadaan mallioikeus, tilanne ei valittajan mielestä välttämättä ole tällainen. Se vetoaa tässä yhteydessä siihen, että automarkkinoita ei voida erottaa varaosien markkinoista. Näillä kokonaismarkkinoilla on erittäin kova kilpailu, mutta autonkorin yksittäisiä osia koskevan mallioikeuden hallinta ei automaattisesti merkitse määräävän aseman olemassaoloa. Ja jos määräävää asemaa ei ole, ei voi olla olemassa myöskään määräävän aseman väärinkäyttöä.

108. Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa CICRA ja Maxicar antamassaan tuomiossa valittajan mukaan tehnyt eron oikeuden haltijuuden ja sen käyttämisen välillä ja maininnut useita esimerkkejä määräävän aseman väärinkäyttämisestä. Asiassa CICRA ja Maxicar valittajan ei ollut katsottu ryhtyneen mihinkään näistä toimenpiteistä. Valittaja ei siis ole koskaan käyttänyt teollis- ja tekijänoikeuksiaan harjoittaakseen syrjintää tai vääristääkseen kilpailua. Sen saama suoja ainoastaan kompensoi kalliita investointeja, joita valituksen vastapuolille ei ole aiheutunut. Kuluttajan etu, johon valituksen vastapuolet vetoavat, tarkoittaa käytännössä etua yksinomaan autokorjaamolle, joka ostaa varaosat ja asentaa ne autoon, mutta ei siirrä alempia hintoja asiakkaalleen.

109. Magill-tuomiossa,[49] johon ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin on viitannut, vahvistetaan asiassa CICRA ja Maxicar vuonna 1988 annetun tuomion periaatteet ja jopa viitataan nimenomaisesti siihen sekä asiassa Volvo annettuun tuomioon.[50] Magill-tuomiossaan yhteisöjen tuomioistuin totesi, että se, että yksinoikeuden haltija käyttää yksinoikeuttaan, saattaa poikkeuksellisissa tilanteissa merkitä määräävän aseman väärinkäyttöä.[51] Tällaisia poikkeuksellisia tilanteita ovat sellaisen uuden tuotteen tuonti markkinoille, jolle on voimakas potentiaalinen kysyntä, lisenssien myöntämisen evääminen perusteluitta ja sellaisten johdannaismarkkinoiden luominen, joilla ei ole kilpailua. Se, että mallioikeuden haltija käyttää yksinoikeuksiaan tavanomaisella tavalla, esimerkiksi siten, että se estää muita valmistamasta kyseisiä tuotteita, ei missään tapauksessa ole Magill-tuomiossa tarkoitettu poikkeuksellinen tilanne.

110. Valituksen vastapuolet eivät viittaa toisen kysymyksen yhteydessä menettelytapoihin, joita on asiassa CICRA ja Maxicar annetussa tuomiossa pidetty määräävän aseman väärinkäyttönä. Nyt käsiteltävässä asiassa on ennen kaikkea tärkeää määrittää, voiko se, että varaosille myönnetään johdonmukaisesti mallisuoja tai että varaosien riippumattomia valmistajia vastaan nostetaan jatkuvasti tuomioistuinkanteita, merkitä määräävän aseman väärinkäyttämistä. Toiseksi niiden mielestä on pohdittava, onko autonvalmistajilla — mikäli niiden oikeudet tun-

49 — Mainittu edellä alaviitteessä 32.

50 — Asia 238/87, Volvo, tuomio 5.10.1988 (Kok. 1988, s. 6211).

51 — Edellä alaviitteessä 32 mainitun Magill-tuomion 50 kohta.

nustetaan — velvollisuus myöntää lisenssi varaosien valmistamiseen. Yrityksellä, joka on määräävässä asemassa, on erityinen vastuu, jonka takia kaikenlainen kilpailun rajoittaminen on siltä kielletty.

111. Mallioikeus, joka ei täytä edellytyksiä ja joka on saatu lainvastaisella tavalla, ei voi täyttää samaa tehtävää kuin ne oikeudet, jotka yhteisöjen tuomioistuin on maininnut asiassa CICRA ja Maxicar antamassaan tuomiossa. Tilanne on tällainen erityisesti sen vuoksi, että tässä tapauksessa ei ole kyseessä yksittäinen mallioikeus vaan laajalti levinnyt käytäntö. Oikeudet on lisäksi saatu Ranskassa lainvastaisella tavalla, ilman että edellytysten olemassaoloa olisi selvitetty, ja ne on sitten laajennettu koskemaan muita jäsenvaltioita.

112. Valituksen vastapuolet tutkivat yksityiskohtaisesti Magill-tuomiota ja tekevät sen päätelmän, että Magill-tapaukseen liittyneiden tosiseikkojen ja nyt käsiteltävään asiaan liittyvien tosiseikkojen vastaavuuksien vuoksi muu pohdinta on turhaa. Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö olisi näin ollen todettava.

113. Belgian ja Alankomaiden hallitukset viittaavat niin ikään asiassa Volvo annettuun tuomioon ja Magill-tuomioon. Belgian hallitus katsoo, ettei asiassa CICRA ja Maxicar annettuun tuomioon sisältyneitä vastauksia ole tarpeen muuttaa.

114. Alankomaiden hallitus huomauttaa, että ennakkoratkaisupyyntöön sisältyy vain hyvin niukalti tietoa. Se pitää kuitenkin hyvin epätodennäköisenä, että tässä tapauksessa lisenssin epääminen voisi estää uuden tuotteen tulon markkinoille. Toisaalta tutkimus ja tuotekehittely edellyttää merkittäviä investointeja, ja oikeudenhaltijalla on perusteltu intressi periä kustannukset takaisin. Jos tätä mahdollisuutta ei olisi, se johtaisi huomattaviin hinnankorotuksiin. Siitä, onko autonvalmistajilla johdannaismarkkinat, joilla ei ole lainkaan kilpailua, Alankomaan hallitus toteaa, että on erotettava toisistaan varaosien valmistusmarkkinat, niiden myyntimarkkinat ja niiden kulutusmarkkinat. Valmistusta suojataan mallia koskevalla yksinoikeudella. Myynnin osalta Alankomaiden hallitus viittaa asetukseen N:o 1475/95.[52] Määräävän markkina-aseman käyttämisen sallittavuus riippuu siitä, taataanko (hyväksyttyjen) jälleenmyyjien ja muiden tarjoajien vapaus.

115. Kaikesta päätellen autonvalmistajat varaavat itselleen varaosien kulutusmarkkinat. Myös riippumattomilla korjaamoilla pitäisi kuitenkin olla mahdollisuus ostaa varaosia. Viime vaiheessa kansallisen tuomioistuimen on arvioitava sitä, voidaanko tosiseikkojen perusteella päätellä, että kyseessä on määräävän markkina-aseman väärinkäyttö.

52 — Perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan (josta on tullut EY 81 artiklan 3 kohta) soveltamisesta moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä ja huoltopalvelua koskevien sopimusten ryhmiin 28 päivänä kesäkuuta 1995 annettu komission asetus (EY) N:o 1475/95 (EYVL L 145, s. 25).

116. Vastatessaan toiseen kysymykseen komissio viittaa lopuksi asiassa CICRA ja Maxicar vuonna 1988 annettuun tuomioon ja asiassa Volvo samana vuonna annettuun tuomioon. Se toteaa, että ennakkoratkaisupyyntöön sisältyneiden vähäisten tietojen perusteella pääasian valittajan ei voida katsoa ryhtyneen mihinkään kyseisissä tuomioissa mainituista väärinkäyttöä merkitsevistä menettelytavoista. Joka tapauksessa nyt käsiteltävässä asiassa tutkittavat ennakkoratkaisukysymykset ovat huomattavasti rajatumpia kuin asiassa Volvo. Tästä syystä toiseen kysymykseen on komission mielestä vastattava, että tässä tapauksessa määräävää markkina-asemaa ei ole käytetty väärin.

Kannanotto

117. Myös toinen kysymys on sanamuodoltaan hyvin samanlainen kuin asiassa CICRA ja Maxicar esitetty toinen kysymys. Tästä syystä on jälleen aluksi viitattava tähän tuomioon, jossa yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että se, että valmistaja saa mallioikeuden autonkorin osiin, ei yksinään merkitse perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettua määräävän aseman väärinkäyttöä. Esimerkkeinä yksinoikeuden käyttämisen yhteydessä harjoitettavan väärinkäytön tilanteista yhteisöjen tuomioistuin mainitsee mielivaltaisen kieltäytymisen toimittamasta varaosia riippumattomille korjaamoille, varaosahintojen asettamisen kohtuuttoman korkeiksi ja päätöksen olla enää valmistamatta varaosia tiettyihin malleihin, vaikka liikenteessä on edelleen paljon kyseistä mallia olevia autoja, sillä edellytyksellä, että nämä menettelytavat voivat vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Siltä osin kuin ennakkoratkaisupyyntöön sisältyvien vähäisten tietojen perusteella voidaan asiaa arvioida, tässä tapauksessa ei voida todeta ryhdytyn tällaisiin menettelytapoihin. Näin ollen tässä ennakkoratkaisumenettelyssä esitettyyn toiseen kysymykseen on annettava sama vastaus kuin edellä mainitussa tuomiossa.

118. Valituksen vastapuolet pitävät kuitenkin määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä myös sitä, että yksinoikeuksia annetaan myös varaosille, joilla ei sinänsä ole omaa esteettistä arvoa. Kuten olen useaan kertaan todennut, niiden edellytysten määrittäminen, joiden täyttyessä voidaan antaa suojattuja oikeuksia malleihin, on jäsenvaltioiden tehtävänä. Se, että valmistaja saa jäsenvaltion lainsäädännön perusteella suojattuja oikeuksia autonkorin osiin, ei voi olla määräävän aseman väärinkäyttämistä, vaikka valituksen vastapuolet arvioivat, etteivät ne ole suojan arvoisia. Direktiivillä 98/71/EY ei ole millään tavoin muutettu tätä tilannetta, koska sen 14 artiklassa säädetään, että "jäsenvaltioiden on pidettävä voimassa nykyiset säädöksensä, jotka liittyvät osan suojatun mallin käyttöön moniosaisen tuotteen korjaamiseen alkuperäisen ulkoasun palauttamiseksi", niin kauan kuin direktiiviä ei ole muutettu komission esityksestä.

119. Yhteisöjen tuomioistuin on niin ikään antanut pakollisten lisenssien myöntämisen

osalta, johon valituksen vastapuolet vetoavat, ratkaisun vuonna 1988 asiassa Volvo [53] ja todennut, että "suojatun mallioikeuden haltijan mahdollisuus estää muita valmistamasta, myymästä tai tuomasta maahan ilman haltijan suostumusta tuotteita, joihin malli sisältyy, on hänen yksinoikeutensa ydinsisältö. Tästä seuraa, että suojatun mallioikeuden haltijalle asetettu velvollisuus myöntää muille, vaikka kohtuullista korvaustakin vastaan, lisenssi sellaisten tuotteiden toimittamiseen, joihin tämä malli sisältyy, merkitsisi sitä, että oikeudenhaltijalta vietäisiin hänen yksinoikeutensa ydinsisältö, ja näin ollen tällaisen lisenssin epääminen ei sellaisenaan voi merkitä määräävän aseman väärinkäyttöä". [54] Näin ollen myöskään nyt käsiteltävän pääasian valittajalla ei ole velvollisuutta myöntää lisenssejä.

120. Valituksen vastapuolet vetoavat kuitenkin Magill-tuomioon, josta niiden mukaan seuraa, että tässä tapauksessa on kyse määräävän aseman väärinkäytöstä. Magill-tapauksessa tosiseikat olivat seuraavat: kolme televisioyhtiötä, joiden ohjelmat näkyivät useimmissa Irlannin kotitalouksissa ja 30—40 prosentissa Pohjois-Irlannin kotitalouksista, julkaisivat yksinomaan omia ohjelmalehtisiään ja kielsivät kansallisen lainsäädännön ja omien tekijänoikeuksiensa perusteella sen, että muut julkaisisivat niiden viikoittaisia ohjelmia. Viikoittaista ohjelmalehtistä julkaisivat osittain ne itse tai tätä tarkoitusta varten perustettu yhtiö. Tosiseikkojen tapahtuma-aikana Irlannissa ja Pohjois-Irlannissa ei siis ollut olemassa kattavaa televisio-ohjelmia koskevaa viikkojulkaisua. [55]

121. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että vaikka on selvää, että toisintamista koskevan yksinoikeuden käyttäminen ei ole sinällään määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä, näin ei voida katsoa olevan silloin, kun tapauksen erityispiirteiden perusteella on selvää, että tätä oikeutta käytetään sillä tavoin ja sellaisissa oloissa, että oikeuden käytön tarkoitus on selvästi 86 artiklan tavoitteiden vastainen. Tällaisessa tapauksessa tekijänoikeutta ei käytetä perustamissopimuksen 36 artiklan mukaiseen päätarkoitukseensa eli teosta koskevien moraalisten oikeuksien suojelemiseen ja luovan työn palkitsemiseen kunnioittaen samalla erityisesti 86 artiklassa ilmaistuja tavoitteita. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt sen päätelmän, että tässä tapauksessa yhteisön oikeuden ensisijaisuuden vuoksi erityisesti tavaroiden vapaan liikkuvuuden ja vapaan kilpailun kaltaiset perustavaa laatua olevat periaatteet ovat ensisijaisia kansalliseen henkistä omaisuutta koskevaan lainsäädäntöön nähden, eikä tämä lainsäädäntö voi olla näiden periaatteiden vastainen. [56]

122. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tällaisen väärinkäytön, sillä varatessaan itselleen yksinoikeuden vii-

53 — Mainittu edellä alaviitteessä 50.

54 — Edellä alaviitteessä 50 mainitussa asiassa annetun tuomion 8 kohta.

55 — Edellä alaviitteessä 32 mainitun Magill-tuomion 6 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

56 — Edellä alaviitteessä 32 mainitun Magill-tuomion 28 kohta.

koittaisten ohjelmaluetteloiden julkaisemiseen televisioasemat estivät sellaisen uuden tuotteen eli kattavan televisiolehden tulon markkinoille, joka olisi voinut kilpailla niiden lehden kanssa. Ne olivat näin ollen käyttäneet ohjelmalehtisten tekijänoikeuttaan hyväkseen varmistaakseen monopoliaseman Irlannin ja Pohjois-Irlannin televisio-ohjelmia koskevien viikkojulkaisujen johdannaismarkkinoilla. Yhteisöjen tuomioistuin pysytti tuomion.

123. Vaikka ero teollisoikeuden olemassaolon ja käyttämisen välillä ei ole enää ajankohtainen, siltä osin kuin tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoituksia pidetään perusteltuina tavaramerkkioikeuden toimivuudenkin kannalta,[57] yhteisöjen tuomioistuin on todennut Magill-tuomiossa asiassa Volvo annettuun tuomioon viitaten, että immateriaalioikeuden suojelun edellytyksistä ja muodoista säädetään kansallisessa oikeudessa, jos asiasta ei ole annettu yhteisiä yhteisön oikeuden säännöksiä tai jos kansallista lainsäädäntöä ei ole yhdenmukaistettu, ja että yksinoikeus toisintaa teos on sellainen osa tekijänoikeuksia, että kieltäytyminen käyttöluvan myöntämisestä ei voi sinällään olla määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä, vaikka tekijänoikeuksien haltija olisikin määräävässä asemassa oleva yritys.[58] Yhteisöjen tuomioistuin lisää — jälleen asiassa Volvo annettuun tuomioon viitaten — että oikeuksien haltija voi kuitenkin käyttää yksinoikeuttaan hyväksi sellaisissa poikkeuksellisissa oloissa, että haltijan käyttäytymistä on pidettävä väärinkäyttönä.[59] Magill-tuomiolla ei siis ole muutettu oikeuskäytäntöä asiassa Volvo annettuun tuomioon nähden. Viimeksi mainitussa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin oli jo todennut, että tällaisen lisenssin epääminen ei merkitse autonkorien osia koskevassa tapauksessa määräävän aseman väärinkäyttöä.[60]

124. Magill-tapaukseen liittyneiden erityisten seikkojen vuoksi yhteisöjen tuomioistuin totesi määräävän aseman väärinkäytön. Se korostaa erityisesti, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamusten perusteella sellaiselle viikoittaiselle televisio-ohjelmalehdelle, josta kuluttajat saisivat tietoja tulevan viikon ohjelmista ja voivat tarvittaessa suunnitella viikoittaisen vapaa-ajantoimintansa, ei ole ollut mitään tällaista ohjelmalehteä tosiasiallisesti tai mahdollisesti korvaavaa tuotetta. Se korostaa edelleen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen osoittaneen, että tällaisella tuotteella voisi olla erityistä, jatkuvaa ja säännöllistä kulutuskysyntää.[61]

125. Nyt käsiteltävässä asiassa ongelmana ei kuitenkaan ole se, että yksinoikeuksien käyttäminen estäisi täysin uuden tuotteen tulon markkinoille. Auton varaosat eivät voi olla tällainen uusi tuote, koska niiden on oltava täysin identtisiä alkuperäisosien kanssa. Tästä syystä myöskään Magill-tuomio ei ole peruste vastata toiseen kysymykseen eri tavalla kuin vuonna 1988 asi-

57 — Asia C-10/89, Hag II, tuomio 17.10.1990 (Kok. 1990, s. I-3711).

58 — Edellä alaviitteessä 32 mainitun Magill-tuomion 49 kohta.

59 — Edellä alaviitteessä 32 mainitun Magill-tuomion 50 kohta.

60 — Edellä alaviitteessä 50 mainitun asiassa Volvo annetun tuomion 8 kohta.

61 — Edellä alaviitteessä 32 mainitun Magill-tuomion 52 kohta.

assa CICRA ja Maxicar ja asiassa Volvo annetuissa tuomioissa.

126. Voin siis tehdä ensimmäisen ja toisen kysymyksen osalta sen päätelmän, että perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklaa on tulkittava siten, että se, että teollis- tai tekijänoikeuksien haltija jossakin jäsenvaltiossa vetoaa yksinoikeuteensa kieltääkseen muita valmistamasta ja myymästä sekä viemästä toiseen jäsenvaltioon osia, jotka yhdessä muodostavat markkinoilla jo olevan automallin korin, eli varaosina myytäviä osia, ei ole ristiriidassa kyseisten määräysten kanssa, kunhan kielto ei ole syrjivä.

127. Myöskään suojatun mallioikeuden saaminen autonkorin osille ei sellaisenaan merkitse perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettua määräävän aseman väärinkäyttöä. Sama pätee näihin suojattuihin oikeuksiin liittyvän yksinoikeuden käyttöön, jos siitä ei seuraa lainvastaisia menettelytapoja kuten kohtuuttomien hintojen asettamista varaosille tai mielivaltaista kieltäytymistä toimittamasta varaosia riippumattomille korjaamoille.

128. Olen jo todennut, ettei direktiivillä 98/71/EY ole muutettu tilannetta autojen varaosien osalta, koska siinä viitataan tämän alan osalta nimenomaisesti siirtymäaikaan, jonka aikana jäsenvaltiot pitävät säädöksensä voimassa. [62] Tämä on niin sanottu stand-still-lauseke, jonka perusteella kansallisen lainsäädännön muuttaminen on — ennen direktiivin mahdollisia muutoksia — mahdollista vain sensuuntaisesti, että kauppaa vapautetaan.

129. Direktiivin suunnitellun myöhemmän muuttamisen yhteydessä lainsäätäjän on selvitettävä, olisiko todellakin syytä säätää lisenssinmyöntämisvelvoitteesta. Tämä vaikuttaa asianmukaiselta erityisesti sen vuoksi, että kaikki varaosat eivät ole ratkaisevia ajoneuvon ulkonäön kannalta kokonaisuutena katsoen ja että kunkin yksittäisen osan suunnitteluun käytetty henkinen panos vaihtelee, eikä se aina ole niin suuri, että se olisi peruste tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoittamiselle. Tällä hetkellä, kun yhteisöntasoista sääntelyä ei vielä ole annettu, on pitäydyttävä edellä esitetyssä ratkaisussa. Toisin sanoen — vähäisten tosiseikkojen perusteella — ranskalaistuomioistuin ei ole tulkinnut virheellisesti perustamissopimuksen 30—36 ja 86 artiklaa, ja vaikka sen todettaisiinkin rikkoneen niitä, tällainen tulkintavirhe ei merkitsisi niin vakavaa yleisten ja perustavanlaatuisten periaatteiden loukkaamista, että olisi perusteltua todeta oikeusjärjestyksen perusteita loukatun.

62 — Direktiivin 98/71/EY 14 artikla.

F Ratkaisuehdotus

130. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että ennakkoratkaisukysymyksiin vastattaisiin seuraavasti:

Jäsenvaltion tuomioistuimen antaman tuomion ei voida katsoa olevan Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla vastoin toisen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteita pelkästään sen vuoksi, että siinä tunnustetaan teollis- tai tekijänoikeus osiin, jotka yhdessä muodostavat markkinoilla jo olevan automallin korin, ja suojellaan tällaisen yksinoikeuden haltijaa kieltämällä seuraamuksen uhalla muita eli toisen jäsenvaltion taloudellisia toimijoita valmistamasta ja myymästä kyseisiä varaosia siinä jäsenvaltiossa, jossa tuomio on annettu, ja tuomasta niitä sinne tai viemästä niitä sieltä. Tämä pätee siinäkin tapauksessa, että toisen jäsenvaltion — sen jäsenvaltion, jossa tuomioon vedotaan — oikeusjärjestyksessä ei säädetä tällaisesta mahdollisuudesta tai että tuomiossa, jonka täytäntöönpanoa haetaan, on tulkittu virheellisesti yhteisön oikeutta, sillä oikeusjärjestyksen perusteita loukataan ainoastaan poikkeuksellisesti eli yksinomaan siinä tapauksessa, että perustavanlaatuisia oikeusperiaatteita on loukattu.